

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.Н. КАРАЗІНА
Факультет геології, географії, рекреації і туризму
Кафедра соціально-економічної географії і регіонознавства
імені Костянтина Немця

До захисту допустити
Завідувач кафедри _____ Людмила НЕМЕЦЬ
« ____ » _____ 2024 р.

СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА
НАСЕЛЕННЯ США

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

Виконала: студентка 4 курсу, групи ГЕ-41
Спеціальності **106 Географія**
Освітньої програми «Економічна, соціальна географія
та регіональний розвиток»
Барська Альона Василівна
Науковий керівник:
д. геогр. н., професор Сегіда Катерина Юріївна

Кваліфікаційна робота захищена з оцінкою

Голова ЕК Павло ШУКАНОВ

Секретар ЕК Олена ПЕДЬ
« ____ » _____ 2024 р.

Харків 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧН ОСНОВИ СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ НАСЕЛЕННЯ.....	6
1.1 Теоретичні основи суспільно-географічного дослідження населення..	6
1.1.1 Суспільна географія та її роль у дослідженнях населення.....	6
1.1.2 Основні підходи суспільно-географічного дослідження населення.....	7
1.2 Поняттєво-термінологічний апарат дослідження.....	8
1.3 Методика та методи дослідження	12
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ РОЗСЕЛЕННЯ ТА СТРУКТУРИ НАСЕЛЕННЯ США.....	16
2.1 Особливості заселення та розселення населення.....	16
2.2 Расовий та етнічний склад населення.....	25
2.2.1 Основні етнічні групи та їх соціокультурні особливості.....	25
2.2.2 Імміграційна політика та її вплив на расовий та етнічний склад....	29
2.3 Релігійний склад населення.....	33
2.3.1 Релігійна різноманітність.....	33
2.3.2 Вплив релігії на суспільство та культуру.....	37
2.4 Статєво-вікова структура населення.....	39
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ГЕОДЕМОГРАФІЧНИХ ПРОЦЕСІВ У США.....	41
3.1 Особливості народжуваності та смертності населення.....	41
3.2 Особливості шлюбності та розлучуваності.....	46
3.3 Особливості міграційних процесів.....	50
ВИСНОВКИ.....	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	56

ВСТУП

Розуміння особливостей населення певної території, таких як диспропорційність розвитку, нерівність у доступі до освіти, демографічні зміни та територіальні конфлікти, є ключовим для прогнозування подальшого розвитку регіонів. Вивчення зростання, структури (вікова, статева, етнічна), розподілу і міграційних процесів населення допомагає усвідомити сучасний стан та прогнозувати майбутні зміни у суспільстві. Виявлення регіональних відмінностей у розміщенні робочої сили, рівнях зайнятості і доходів сприяє ефективному плануванню інвестицій, створенню нових робочих місць і підвищенню конкурентоспроможності регіонів.

Актуальність дослідження суспільної географії США полягає у необхідності розуміння взаємозв'язку між суспільством досліджуваного регіону та його територією. Населення виступає рушійною силою розвитку будь-якої території, оскільки його кількісні та якісні характеристики визначають вимоги участі регіону у світовому економічному господарстві. Через вивчення розподілу та розселення населення, етнічного та релігійного складу, демографічної поведінки та міграційних процесів можна аналізувати динаміку та вплив різних чинників на життя населення. США є однією з найбільших і найвпливовіших країн світу, третьою за чисельністю населення, яке відрізняється за особливостями розподілу по території, структурою, демографічною та міграційною поведінкою тощо.

Метою роботи є дослідження структурно-динамічних та територіальних особливостей населення США для складання комплексної характеристики з позиції суспільної географії.

Для досягнення поставленої мети були визначені наступні завдання:

- розглянути теоретико-методичні основи суспільно-географічного дослідження населення, у тому числі визначити теоретичні основи

дослідження, поняттєво-термінологічний апарат, відібрати методи та побудувати методику;

- охарактеризувати населення США, у тому числі особливості заселення та розселення, расовий, етнічний, релігійний склад, статеві-вікову структуру населення;
- встановити особливості геодемографічних процесів у США, у тому числі розглянути часові і територіальні особливості народжуваності, смертності, шлюбності та розлучуваності населення, особливості міграційних процесів.

Об'єктом дослідження є населення як об'єкт суспільно-географічних досліджень, а предметом – особливості розподілу, структури та динаміки населення США в регіональному контексті.

Теоретико-методологічною основою дослідження є роботи провідних вітчизняних та зарубіжних учених в галузі демографії, суспільствознавства, географії населення, суспільної географії, історії, і. т. п.: А. Ломбард [48], Герберта С. Кляйна [32], Ф. Гоббса [31], К. Мезенцева [9], К. Немець [8], Л. Немець [8;9], О. Топчієва [19], Р. Міддлтона [48]. В. Заліток [6], Л. Горбунова [3], А. Ряполова [16], Т. Сергієнко [17], А. Боровенська [17], Девід і Хопс Франк [30; 31], М. Менджула [40], П. Баллс [42] та багато інших.

Окрім праць вітчизняних та зарубіжних авторів при написанні дослідження було використано дані офіційної статистики. При виконанні роботи *інформаційною базою дослідження* слугували офіційні дані статистики США (United States Census Bureau), наукові статті, попередні дані обстежень, офіційний сайт відділу економічних і соціальних питань (United Nation), відкриті дані Світового банку, платформи для вивчення та аналізу глобальних тенденцій і проблем, що базуються на наукових дослідженнях, статистичних даних, які є доступними для широкої громадськості (Statista, Our World in Date, USAFacts).

Дослідження базується на географічному, системному, синергетичному, інформаційному та історичному методологічних підходах.

За темою кваліфікаційної роботи бакалавра взято участь у роботі міжнародної науково-практичної конференції «Регіон-2024: суспільно-географічні аспекти», опубліковано тези доповіді «Геодемографічні дослідження країн світу: теоретичні основи та практичне значення» [2].

Кваліфікаційна робота бакалавра викладена на 60 сторінках друкованого тексту, складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, котрий налічує 65 найменувань.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ НАСЕЛЕННЯ

1.1. Теоретичні основи дослідження населення

1.1.1. Суспільна географія та її роль у дослідженнях населення

Суспільна географія своєю предметною областю орієнтована на аналіз просторової взаємодії суспільства з природою та її оптимізацію, і жодна сукупність методик дослідження окремих компонентів ландшафтної оболонки не розв'язує таку проблему, а лише знов і знов деталізує підходи до неї.

О. Топчієв визначає суспільну географію як науку про соціально-економічну організацію ландшафтної оболонки Землі. Відповідно, роль цієї науки і вивчення та подальшого аналізу населення є великою, адже вона досліджує соціально-економічні компоненти ландшафтної оболонки, серед яких природне середовище життєдіяльності людини, населення, інфраструктура, господарська і духовна діяльність людей [19].

Суспільна географія у дослідженні населення є важливим підґрунтям в ролі теоретико-методологічного апарату. Оскільки ця наука спрямована на вивчення соціально-економічних процесів, її роль при аналізі досліджень населення можна викласти в наступні пункти [19]:

- розподіл населення: суспільна географія вивчає, як населення розподіляється по території, які фактори впливають на цей розподіл і як він змінюється з часом;
- міграція: дослідження руху населення, включаючи міграцію, дозволяє розуміти причини і наслідки пересування людей з одного регіону в інший;
- урбанізація: суспільна географія вивчає процеси урбанізації, тобто зростання і розвиток міст, і як це впливає на розподіл населення та соціально-економічний розвиток;

- соціальні та економічні аспекти: географи аналізують взаємодію населення з економічними та соціальними системами, досліджуючи соціальні проблеми, етнічний склад, рівень освіти, зайнятість і інші соціально-економічні показники;
- специфіка регіональних особливостей: врахування географічних особливостей конкретних регіонів допомагає зрозуміти, чому та як населення реагує на зміни у своєму оточенні.

1.1.2. Основні підходи суспільно-географічного дослідження населення

Впродовж останніх десятиліть в суспільній географії відбулися значні трансформації концептуальних підходів щодо дослідження населення. Суспільна географія має справу з функціонуючими суспільно – географічними об'єктами, з окремими соціально-географічними компонентами і їх єдністю у вигляді безперервних або циклічних процесів, із змінами їх у просторово-часовому аспекті, тобто, за суттю, вона досліджує суспільно-географічні процеси.

Основними підходами суспільної географії, що слугують основою для складання будь-якої суспільно-географічної характеристики населення є [8]:

- географічний підхід: є основою будь-якого суспільно-географічного дослідження. Особливості застосування в суспільній географії дають змогу стверджувати про його диференціацію відповідно до специфіки суспільно-географічних об'єктів;
- системний підхід: з точки зору цього підходу об'єкт суспільно-географічного дослідження слід розглядати як велику, складну, відкриту, багаторівневу систему, яка функціонує у певному середовищі, а також взаємодіє з ним та іншими системами;

- синергетичний підхід: забезпечує найбільш повне і вичерпне вивчення складних і неоднозначних взаємозв'язків між різними підсистемами соціогеосистеми;
- інформаційний підхід: загострює увагу на найбільш загальних і універсальних процесах інформаційного обміну, які фактично забезпечують і контролюють всі взаємозв'язки, взаємодії і взаємозумовленості в структурі соціогеосистем;
- історичний підхід: в суспільній географії даний підхід є актуальним у дослідженні історичних закономірностей соціогеопроесу у цілому і його окремих складових зокрема.

Слід підкреслити, що всі вищеписані підходи, взаємно доповнюючи один одного, зумовлюють певний синергізм суспільно-географічного дослідження. Дійсно, системний підхід передбачає виділення системи і її компонентів, дослідження її зовнішньої і внутрішньої адаптації, синергетичний – дослідження внутрішньої взаємодії і формування еволюційного потенціалу, інформаційний – вивчення процесів інформаційного обміну в системі і між системами. Їх загальний синергетичний ефект проявляється в отриманні нового знання про закономірності формування, існування, функціонування, розвиток і взаємодію соціогеосистем різного ієрархічного рівня [8].

1.2. Поняттєво-термінологічний апарат дослідження

Суспільна географія використовує специфічний понятійно-термінологічний інструментарій. Основна відмінність полягає в тому, що багато концепцій соціальної географії базуються на концепціях і визначеннях з інших природничих, соціальних і технічних наук, які синтезуються в нові та повні концепції суспільної географії з ширшим обсягом.

Поняття «населення» є одним із фундаментальних у суспільній географії, його синонімом є термін «суспільство». Зазвичай таке поняття як «населення» в багатьох джерелах трактується по-різному, найбільш поширенішими є наступні:

- кількість мешканців, які займають певну територію і постійно змінюються шляхом збільшення та втрати [53];
- природно та історично сформовану, безперервно поновлювану (самовідновлювану), стійку сукупність людей, яка є головною складовою суспільства [9];

Згідно із трактуванням Н. Смелзером суспільство – це об'єднання людей, яке має певні географічні кордони, спільну законодавчу систему і певну національну ідентичність [13]. Е. Дюркгейм трактує суспільство як надіндивідуальну духовну реальність, засновану на колективному уявленні [13]. Схоже трактування надає Т. Парсонс, де визначає суспільство як систему відносин між людьми, засновану на нормах і цінностях [13].

В. Парето тлумачить суспільство як систему, що перебуває у стані рівноваги, але рівноваги відносної, бо вона постійно порушується і відновлюється. Усі частини соціальної системи тісно взаємопов'язані та механічно впливають одна на одну [13].

Суспільно-географічне дослідження населення має тісний зв'язок із такими поняттями як «система розселення», «етнічна та расова приналежність», «культура», «народжуваність», «смертність», «розлучуваність», «відтворення» населення, «шлюб» та «шлюбність», «міграційні процеси», «природний рух населення», «імміграція», «еміграція» та багато інших.

Отже, системою розселення є сукупність населених пунктів певної території, неоднакових за кількістю жителів і функціями та об'єднаних різними видами зв'язків [3].

Етнічна приналежність – це ідентифікація населення через мову, релігію, колективну історію, національне походження або інші культурні особливості.

Етнічна приналежність передбачає вивчену поведінку, а *раса* визначається успадкованими характеристиками [5].

Поняття культури вперше вжив видатний римський мислитель, оратор і державний діяч Цицерон (106-43 рр. до н.е.). У культурі він вбачав, з одного боку, діяльність по перетворенню природи на благо людини, а з іншого – засіб удосконалення духовних сил людини, її розуму [5].

Народжуваність населення – це процес дітонародження в сукупності людей, які складають покоління, або в сукупності поколінь, тобто населенні в цілому [9].

Смертність населення – це масовий процес, який складається із множини одиночних смертей, які настають у різному віці та визначають у своїй сукупності порядок вимирання реального або гіпотетичного покоління [9].

Шлюб – це форма відносин між чоловіком і жінкою, що визначає їх взаємні права і обов'язки, а також стосовно їхніх дітей, а шлюбність є процесом укладання і припинення шлюбів (оцінюється за матеріалами поточного обліку та реєстрів) [13].

Розлучуваність населення – це розпаданя шлюбних союзів, факторами якого є вік вступу у шлюб, вік у момент розлучення, різниця у віці між чоловіком і дружиною, тривалість шлюбу, кількість дітей у сім'ї, порядковий номер шлюбу (описуються за матеріалами державної статистичної служби), а також інші причини соціально-економічного та психологічного характеру (виявляються на підставі соціологічного опитування та за офіційними матеріалами шлюборозлучних процесів) [13].

Природний рух населення – це результат процесів народження та смерті людей. Залежно від того, які процеси переважають, відбувається природний приріст або природне зменшення населення [8].

Відтворення населення – це безперервний, постійно повторюваний процес зміни поколінь через народження і смерть [7].

Міграційні процеси – це переміщення груп людей між країнами для зміни місця проживання на тривалий термін [7].

Імміграція – це в'їзд іноземців до певної країни на постійне або тимчасове проживання, зумовлений економічними, політичними, етнічними, релігійними та іншими причинами [11].

Еміграція – це вимушене або добровільне переселення корінних мешканців з Батьківщини до іншої країни на постійне проживання чи на деякий час з політичних, соціальних, економічних, релігійних та інших причин. [10].

Досліджуючи походження населення Сполучених Штатів Америки та особливості його розселення по території країни (починаючи з до колоніального періоду), варто дати визначення таким поняттям як «корінні народи», «номадичний спосіб життя», а оглядаючи сучасні тенденції – «розселення населення», «міська агломерація», «урбанізація».

За Лопушинським І. П. корінні народи – аборигени, які проживають у багатоетнічних суспільствах незалежних країн і є нащадками тих, хто населяв країну або географічну область, частиною якої є дана країна, споконвіку, у період її завоювання або колонізації або в період встановлення наявних державних кордонів [15].

Вивченням явища номадизму займалися такі французькі філософи Ж. Дельоза і Ф. Гваттарі. В своєму проекті номадології вчені з філософської точки зору розглядають номадизм в суспільстві. Відповідно до цього проекту, Л. Горбунова називає номадичний спосіб життя кочівним, без постійного місця проживання. Відповідно, номадичний спосіб життя – це спосіб життєдіяльності, що базується на веденні випасного скотарства, пов'язаного з великими перегонами худоби на нові місця паші та водопої й відповідними пересуваннями цілих родин [4].

Розселення населення – це складний соціально-економічний процес це процес розподілу населення на території, що охоплює розміщення населення,

функціональні територіальні зв'язки населених пунктів та міграції населення [8].

Агломерація міська – це територіальне утворення, в основі якого лежить певне місто, а також певна сукупність селищ міського типу, сільських та інших поселень, які об'єктивно об'єднані в єдине ціле (складну багатокомпонентну динамічну систему) інтенсивними економічними, у тому числі трудовими та соціальними, культурно-побутовими, рекреаційними та іншими зв'язками, а також екологічними інтересами [8].

Урбанізація – це процес зростання ролі міст в розвитку суспільства, який супроводжується ростом і розвитком міських поселень, зростанням питомої ваги міського населення [8].

1.3. Методика та методи дослідження

Суспільно-географічне дослідження населення Сполучених Штатів Америки включає аналіз структурних та динамічних характеристик населення, передбачає застосування низки методик і методів дослідження.

Методика даного дослідження полягає в його стадійності (рис. 1.1.), яка забезпечує побудову алгоритму послідовних та взаємопов'язаних дій для досягнення поставленої мети [19].

Таким чином, побудований алгоритм суспільно-географічного дослідження населення сприятиме досягненню поставленої мети та виконанню завдань кваліфікаційної роботи бакалавра.

Для більш глибокого аналізу об'єкту обраного регіону було застосовано географічний, системний, синергетичний, інформаційний та історичний підходи.

Географічний підхід є основою суспільно-географічних досліджень. Суть даного підходу полягає в його комплексності та базується на дослідженні об'єкту у просторовому аспекті [9].

Рис. 1.1. Алгоритм суспільно-географічного дослідження населення (побудовано за даними [19])

Комплексність до спостереження під час використання даного підходу досягається завдяки складності та неоднорідності об'єкту обраного суспільно-географічного дослідження, що потребує залучання значної кількості ознак [9].

Просторовий аналіз об'єкту і процесів, які надають великого впливу, виконується завдяки методології суспільної географії, що базується на описі, аналізі, моделюванні просторових полів ознак суспільно-географічних об'єктів, тощо [9; 18]. За допомогою географічного підходу було визначено:

- просторові аспекти заселення території;
- географічні особливості розташування досліджуваного регіону;
- чинники, які впливають на розподіл населення, його рух та демографічні процеси.

Системний підхід розглядає суспільство як складну соціогеосистему і вивчає взаємозв'язки між соціальними, економічними, культурними та природними аспектами населення, які утворюють певну стійку структуру залежно від головних функцій, відображаючи внутрішньо-системну адаптацію [9]. Головними принципами підходу є цілісність, інформаційність, складність, ієрархічність і впорядкованість дослідження, яке відбувається завдяки зовнішнього (взаємна адаптація системи і середовища в якому вона функціонує) та внутрішнього (зумовлюють структуру систему і функціональні особливості) опису. За допомогою системного підходу було визначено [9]:

- взаємозв'язки та взаємодія між різними елементами суспільно-географічної системи населення;
- вплив економічних чинників, соціальних структур, культурних особливостей на розвиток регіону;
- структуру розподілу населення;
- встановлено перспективи та проблеми розвитку суспільно-географічного дослідження населення США;
- адаптацію суспільства із навколишнім середовищем.

Застосування *синергетичного підходу* у даному дослідженні охоплює ключову кількість факторів і процесів, що якомога ширше охоплює функціональне середовище, у якому відбуваються досліджувані процеси і явища. Розвиток системи розглядається як ланцюг послідовних фазових переходів у точках роздвоєння [9]. За допомогою синергетичного підходу було визначено явища, які виникають в системі населення через взаємодію різних її частин, що може приводити до виникнення нових результатів та нелінійні взаємодії між елементами системи, коли зміна одного елемента може мати несприятливий ефект на систему в цілому.

Процеси обміну інформацією вивчаються в *інформаційному підході* до суспільно-географічних досліджень. Інформація є універсальною субстанцією, яка циркулює по всіх комунікаційних каналах соціогеосистеми і забезпечує

взаємоприспосовування елементів і підсистем, розвиток і функціонування системи як цілісного утворення [9]. За допомогою даного підходу було зібрано, проаналізовано та інтерпретовано дані про різні аспекти життя населення США для подальшого аналізу та використання.

Історичний підхід є актуальним при дослідженні історичних закономірностей соціогеопроесу в цілому і його окремих складових зокрема. За принципом історизму події майбутнього формуються на основі сучасних обставин. Інформаційні передумови майбутніх подій повинні у певний спосіб проявлятися у сучасному інформаційному просторі, бо вони є відображенням процесів матеріального підґрунтя виникнення майбутніх подій [9]. Під час історичного підходу дослідження було визначено наступне:

- зміни у структурі, динаміці заселення та розподілу населення США протягом колоніального періоду;
- розкрито соціально-географічні трансформації, які відбувалися в різний час у різних регіонах країни.

РОЗДІЛ 2.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗСЕЛЕННЯ ТА СТРУКТУРИ НАСЕЛЕННЯ США

2.1. Особливості заселення та розселення населення

Історія заселення території Північної Америки населенням є доволі складною та суперечливою темою серед багатьох науковців та дослідників у галузях археології, геології, демографії, тощо. Кожен науковець має свої підходи до вивчення даної теми, через що трактує її по-різному та відповідно дає певний часовий проміжок появи перших людей на території країни, згідно свого підходу до вивчення зазначеної проблематики.

Під час вивчення даної теми автором було досліджено чимало робіт видатних вчених з різних наукових галузей. На підставі попереднього огляду, збору та аналізу матеріалу, було акцентовано увагу на працю американського професора історії Колумбійського університету Герберта С. Кляйна «A population history of the United States» [32], що у перекладі з англійської має назву «Історія населення Сполучених Штатів Америки» та Річарда Міддлтона у співавторстві з Енн Ломбард «Colonial America: A History to 1763» (або «Колоніальна Америка: Історія до 1763 року») [48], узагальнено та викладено історію заселення території досліджуваної країни, її кореневих мешканців та їхнього способу життя, а також ключові аспекти колоніального періоду США, враховуючи його передумови, послідовність етапів та наслідки.

Спираючись на роботу Герберта С. Кляйна, можна стверджувати, що вперше США були заселені людьми ще задовго до нинішньої ери у часовому проміжку з 30 000 до 15 000 тисяч років, оскільки під час археологічних розкопок останків від неандертальців не було знайдено. У своєму дослідженні вчений робить припущення, що міграція людей не відбувалася до того, як відбулася ця заміна, а перші люди потрапили на територію держави по сухопутному мосту через Берингову протоку між Америкою і Євразією

наприкінці плейстоцену. Це була людина розумна (*Homo sapiens*), яка мігрувала до континенту та була вправною у виготовленні знарядь праці, знала вогонь і носила одяг з хутра тварин [32].

Племена, які перші заселили територію Сполучених Штатів Америки слід називати кореневими народами, інакше аборигенами, які схожі між собою за походженням, мовою, культурою, способом життя, традиціями, тощо.

Більшість науковців стверджують, що аборигенними народами США були палеолітичні мисливці і збирачі, вони ж палеоіндіанці, які прибули до Північної Америки на човнах, коли льодовикові бар'єри почали відступати. Популяція швидко поширилась на південь від Лаврентійського льодовикового щита, поступово займаючи територію Північної та Південної Америки.

До кінця пізнього архаїчного періоду, який археологи датують з 4 000 до 1 700 тисяч років до н.е., сільське життя з'явилося по всій Америці [32]. В міру свого захоплення у веденні сільського господарства палеоіндіанцями були розроблені чисельні технології, які сприяли більшому поширенню основних культур, що в свою чергу і призвело до збільшення чисельності населення по території досліджуваного регіону.

З'являлись значні регіональні відмінності у розподілі населення: території, які були більш придатним для ведення сільського господарства та полювання мали більшу чисельність населення, ніж інші. Прослідковується залежність між чисельністю поселень, мігруючим населенням та екологічною зоною. Залишки постійного житла розповсюджувались вздовж річок, лісів та прибережних районів Північної Америки, здебільшого населення поселялось у південному Іллінойсі, Вірджинії та у північній Каліфорнії.

Через кліматичні зміни, збільшення чисельності населення, починаючи з 1 000 до 500 тисяч років до н. е., здійснювались чисельні міграції населення на далекі відстані. Найважливішою з одних таких міграцій була міграція нумічних, яка виникла в південно-східній Каліфорнії і поширилася на весь Великий

Басейн на південному заході, значну частину пустелі в південній Каліфорнії і більшість рівнин на північному заході [32].

Наприкінці епохи плейстоцену Великі рівнини також зазнавали змін. Поселення, які були орієнтовані на тваринний ресурс, а саме на полювання, не еволюціонували, через вимирання мамонтів, коней, тощо. Групи мисливців мали номадичний спосіб життя, тому їм постійно приходилось мігрувати.

Таким чином, напередодні 1492 року близько п'яти мільйонів людей було зосереджено на півночі від річки Ріо-Гранде. З них приблизно 30 000 тисяч осіб мешкали в околицях нижньої течії Чесапікської затоки, а 150 000 тисяч осіб – в межах території, яка пізніше стала Новою Англією [48]. Американські індіанці були розселені переважно на тихоокеанському північному заході, великих озерах, центральних річкових долинах та південно-східному атлантичному прибережжі.

З початку XVI до XIX століття у розрізі територій, що належали до теперішніх Сполучених Штатів Америки, відбувалися множинні колонізаційні процеси, ініційовані різноманітними передумовами, зокрема економічними, технічними, геополітичними, релігійними та іншими. Так, головними державами, які займались колонізацією США до 1763 року були: Португалія, Іспанія, Франція, Англія та Нідерланди [48].

Передумовою до колонізації території, що досліджувалася Португалією, було бажання португальців розвивати економіку за рахунок розширення та відкриття мореплавцями нових торговельних шляхів до Америки, чому значною мірою сприяло географічне розташування країни, а саме її близькість до океану. Такі ж самі мотиви переслідувала іспанська колонізація, але акцентовано увагу було на пошуку території, яка б могла розширити торгові можливості країни. До цього ж в період 16 століття Іспанія була активним пропагандистом християнства, тому ідея поширення своєї релігії іншим народам також зіграла свою роль в подальшому формуванні сучасної релігійної мозаїки населення Сполучених Штатів Америки.

Ключовими факторами для Франції були економічні (розширення ресурсної бази для торгівлі) та геополітичні чинники, зокрема, завоювання колоніальних територій у період 17-18 століття, які вже контролювалися іншими європейськими країнами.

Англія мала на меті пошук нових джерел прибутку, зокрема в сфері торгівлі, риболовлі та сільського господарства. Маючи багато релігійних переслідувань у Європі на той період, певна кількість англійських колоністів приїздили до Америки заради отримання свободи у віросповіданні. Схожі передумови до колонізації території США мали і Нідерланди. Проте важливим чинником було не лише це. Слід зазначити, що розширення фінансової системи держави також відіграло важливу роль.

Колонізація Сполучених Штатів Америки мала численні наслідки і значною мірою вплинула на розвиток та населення регіону (табл. 2.1). Автором дослідження даної теми під час аналізу було визначено наступні ключові результати [48]:

- відбулось перетворення американського суспільства;
- розвинуто ідентичність країни;
- створено та розвинуто різноманітні галузі економіки та міжнародної торгівлі;
- були створені та утверджені конституційні основи і структури, включаючи формування 13 колоній з подальшим розвитком американських держав (табл. 2.2);
- досягнуто технологічного прогресу у галузі сільського господарства та промисловості.

Таблиця 2.1

Періодизація найбільш впливових колоніальних епох Сполучених Штатів Америки (до 1763 року) (побудовано за даними [48])

Назва колонізації або етап	Період та колонізатор	Ключові події	Наслідки колонізації та її вплив на населення США
Етап заселення території США першими людьми	30 000 – 15 000 тисяч років до н. е. Палеоіндіанці (мисливці та збирачі)	Була здійснена міграція перших людей між Америкою і Євразією через Берингову протоку, заснування перших постійних поселень, полювання на великих тварин, збір рослин.	Становлення аборигенних американських культур, розвиток перших поселень, поширення знаряддя праці і технологій.
Європейська колонізація	16 ст. В якості колонізаторів виступаю європейські країни, адже це були тільки перші спроби ознайомитись із Америкою	Заснування поселень та відкриття нових територій, перший контакт із кореневими народами, обмін товарами.	У перші роки перебування європейців на території держави було відображено негативний вплив на кореневе населення, через появу нових хвороб, що призвело до «епідемії незайманого ґрунту» та знищення величезної кількості населення. Надалі відбулось розширення торгівлі та культурний обмін. Зміни в розподілі землі.
Португальська колонізація	15-16 ст. Педру Альварес Кабраль	Колонізація Бразилії, експлуатація тропічних лісів, розвиток рудних родовищ, розширення работоргівлі.	Формування бразильського суспільства, вивезення різноманітних ресурсів, поширення португальської культури, формування мішаних етнічних груп.
Іспанська колонізація	16 ст. Крістофор Колумб, Хуан 20нсед е Леон, Лукас де Айлон, Хуан Родрігес Кабрільйо та інші	Обмін рослинами, тваринами та хвороботворними мікроорганізмами Завоювання чисельних островів. Відкриття значних індіських культур з розвиненим землеробством, витонченою технікою будівництва та величезними покладами золота та інших дорогоцінних металів. Поширення змішаних	Руйнування аборигенних цивілізацій, вивезення золота та срібла, поширення іспанської культури. Розширення іспанської імперії. Знищення певної кількості населення. Ворожнеча між індіанським та іспанським народами.

Продовження табл. 2.1

		шлюбів. Спроби дослідити північну частину США.	
Французька колонізація	17-18 ст. Луїс Жолі, Самюель де Шамплейн, Рене-Робер Кавальє де ла Саль та інші	Заснування Нової Франції (Квебек, Луїзіана) пошук шляхів до Східного узбережжя, торгівля хутром, війни з британцями за контроль над колоніями. Формування французької культурної спадщини. Підтримка стосунків з індіанцями.	Розвиток французького поселення в Північній Америці, вплив на торговельні маршрути, створення хутряної торгівлі, культурний обмін.
Англійська колонізація	17-18 ст. Джордж Плімут і Калверт, Джон Сміт і Уайт та інші	Заснування Джеймстауну, Пілігрими, колонії Меріленд. Перші контакти з індігенними (або аборигенними) племенами. Вирощування тютюну, конфлікти з французами та іспанцями. Відбулись перші вибори на території Америки.	Формування американської демократії. Розвиток англійських поселень та поширення англійської мови та культури. Було розвинуто самоуправління промислового та сільського господарства, здобуто правову спадщину. Карбування грошей, що було рідкісним привілеєм на ті часи. Було сформовано першу постійну англійську колонію.
Нідерландська колонізація	17 ст. В якості колонізатора виступала Голландська Вест-Індська компанія, «Dutch West India Company»	Заснування Нью-Амстердаму або Нової Нідерландії (Нью-Йорк). Торгівля хутром. Конфлікти з британцями та іншими колоніями. Розбудова торговельних маршрутів.	Створення нідерландської колонії в Північній Америці, розвиток торговельних зв'язків та фінансового сектору, вплив на місцеву економіку.
Етап формування колоніальних урядів	1733-1763 рр. Країною-колонізатором була Англія, Франція та Іспанія	Початок Великої Британсько-французької війни, підписання Паризького договору	Встановлення британського контролю та зміцнення британського впливу. Закінчення активної фази колонізації. Отримання нових територій. Підвищення напруги між британцями та індіанськими племенами.

Таблиця 2.2

Колоніальні поселення як основа формування
перших адміністративних одиниць США (побудовано за даними [27])

№	Назва колонії	Рік заснування	Первісний засновник	Місце розташування
1	Вірджинія	1606 рік	Джеймс І	Східне узбережжя
2	Массачусетс	1620 рік	Пілігрими	Північно-східне узбережжя
3	Нью-Гемпшир	1623 рік	Джон Мейсон	Північно-східне узбережжя
4	Меріленд	1633 рік	Лорди Балтімори	Східне узбережжя
5	Коннектикут	1636 рік	Томас Гук	Північно-східне узбережжя Атлантичного океану
6	Род-Айленд	1636 рік	Роджер Вільямс	Північно-східне узбережжя Атлантичного океану
7	Нью-Севенд	1638 рік	Джон Вінтроп	Північно-східне узбережжя Атлантичного океану
8	Південна і Північна Кароліна	1663 рік	8 лордів- пропріетарів: Антоні Ешлі Купер, Джон Коллектон, Уільям Берклі, Сер Джордж Картерет, Сір Джон Коллінгвуд, Іреней, Уільям Гаррісон, Сір Джордж Мільдрей	Південно-східне узбережжя Атлантичного океану
9	Делавер	1664 рік	Петр Кіф	Північно-східне узбережжя Атлантичного океану
10	Нью-Йорк	1664 рік	Джеймс, герцог	Північно-східне узбережжя Атлантичного океану
11	Нью-Джерсі		Йоркський	
12	Пенсильванія	1681 рік	Вільям Пенн	Північно-східне узбережжя Атлантичного океану
13	Джорджія	1732 рік	Джеймс Оглеторп	Північно-східне узбережжя Атлантичного океану

Дослідивши історію населення території США, можна стверджувати, що кінцевим результатом перелічених подій є отримання великої різноманітності етнічних, расових, культурних та релігійних груп населення, що безумно створює значну регіональну різницю та впливає на особливості заселення різних частин країни. Слід зазначити, що дана етнічна та соціальна варіативність верств населення в результаті чисельних колонізаційних процесів створює унікальне соціокультурне середовище, яке можна детально розгледіти проаналізувавши ключові сучасні демографічні процеси досліджуваного регіону в період ХХІ століття.

Аналізуючи сучасну картину, можна запевнитись в тому, що Сполучені Штати Америки є однією з найбільш урбанізованих країн у світі – 82,3% населення проживає в містах і передмістях [56].

Розподіл населення досліджуваного регіону є нерівномірним (рис. 2.9.). Густонаселеним є схід, західне тихоокеанське узбережжя і південні штати країни, відповідно гірський західний та пустельний південний регіони є малозаселеними.

Міські агломерації групуються навколо узбережжя Великих озер (Чикаго, Детройт), Нова Англія (Бостон, Нью-Йорк, Філадельфія), південно-східне узбережжя, південь, південний захід (Сан-Франциско, Лос-Анджелес), північний захід (Сіетл). Населення штату Аляска концентрується вздовж південно-східного узбережжя (Анкоридж). Населення штату Гаваї концентрується на острові Оаху.

U.S. Population Density by County 2020

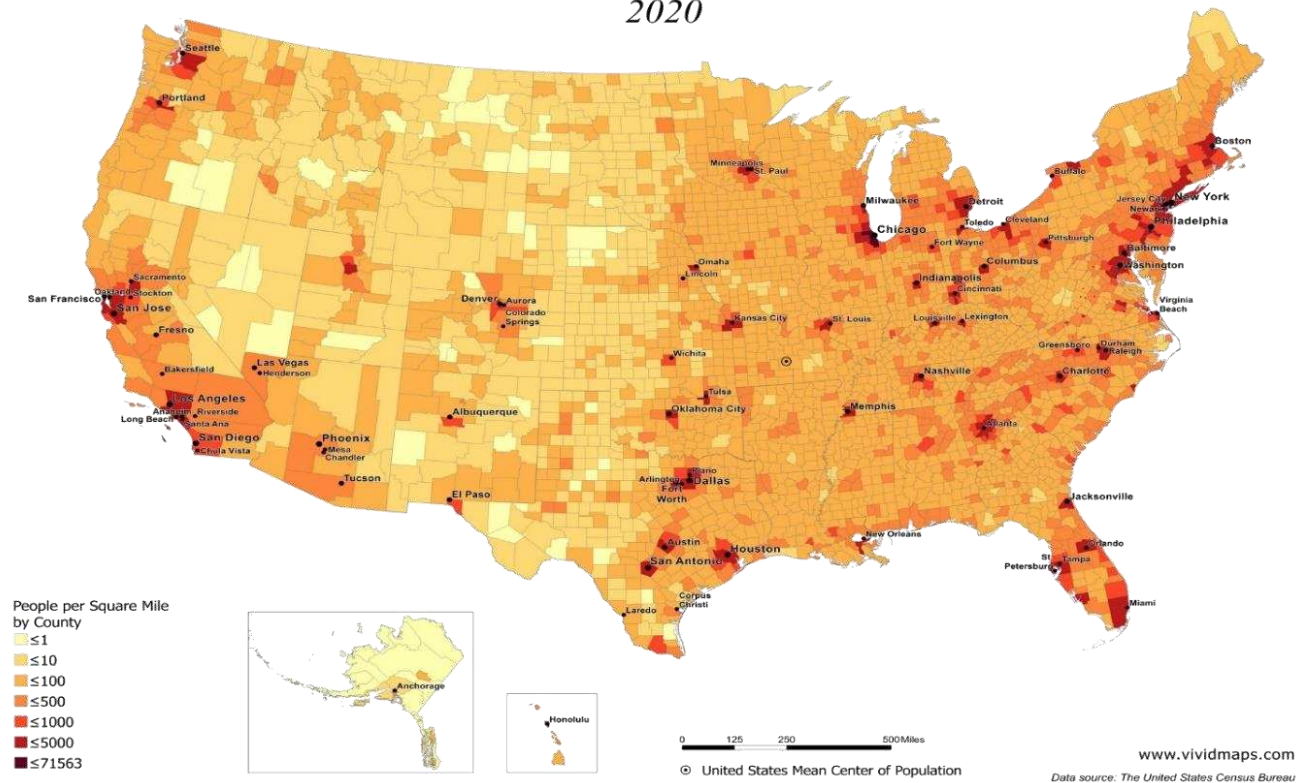

Рис. 2.9. Щільність населення США за округами станом на 2020 рік (за даними [59])

На даний розподіл населення Сполучених Штатів Америки впливають наступні фактори:

- історичний: чисельні міграції населення у колоніальний період, індустріальна революція у XIX столітті, яка сприяла зростанню рівня урбанізації та утворила промислові центри;
- географічний: чинник, який визначає умови проживання населення. В залежності від географічного положення того чи іншого штату визначається клімат, ресурси, доступність роботи, природні обмеження, тощо;
- демографічний: даний чинник, як і історичний, значною мірою вплинув на розподіл населення США визначаючи місця проживання та регіональні особливості через міграцію, рівень народжуваності і старіння населення;

- економічний: розташування робочих місць, можливості для розвитку бізнесу, рівень заробітної плати та доступність житла впливають також мають великий вплив на систему розселення США;
- соціокультурний: рівень освіти, доступність до медичної допомоги, культурні традиції та етнічні спільноти, тощо.

2.2. Расовий та етнічний склад населення

2.2.1 Основні етнічні групи та їх соціокультурні особливості

Сполучені Штати Америки мають найбагатшу етнічну мозаїку населення започаткуванням якої став колоніальний період. Досліджуючи роботи багатьох вчених в галузі суспільної географії (демографії), історії, соціології, культурології, тощо та вивчаючи різні статистичні збірники, автор схиляється до офіційних даних Бюро перепису населення регіону, де виокремлюють основні, найбільш повторювальні, расові категорії та одну етнічну приналежність (іспаномовну) населення США, а саме:

- біла раса (населення Близького Сходу та Європи, здебільшого це вихідці з Сирії, Німеччини та Англії);
- негроїдна раса (або афроамериканець, Африканські країни);
- азіат та житель островів Тихого океану (більший відсоток має населення Філіппін, Японії та Китаю);
- корінні жителі материка;
- латиноамериканці (переважно населення Латинської Америки);
- та інші.

За даними Бюро перепису населення США 2020 року можна спостерігати як зросла етнічна та расова різноманітність протягом десятиріччя (з позаминулого перепису 2010 року) (рис. 2.10). Найвищий індекс різноманітності мають західні, південні та північно-східні штати регіону. Дана

тенденція передусім спостерігається через історичний, економічний, географічний та демографічний чинники. Наприклад, штати Каліфорнія, Нью-Йорк і Техас мали найбільший вплив іммігрантів через свій рівень міжетнічної толерантності та розвитку в цілому, що сприяло більшій кількості утворення спільнот, які в подальшому утворили надетнічні групи (групи, які поєднуються своєю подібністю в мові, традиціях та цінностях).

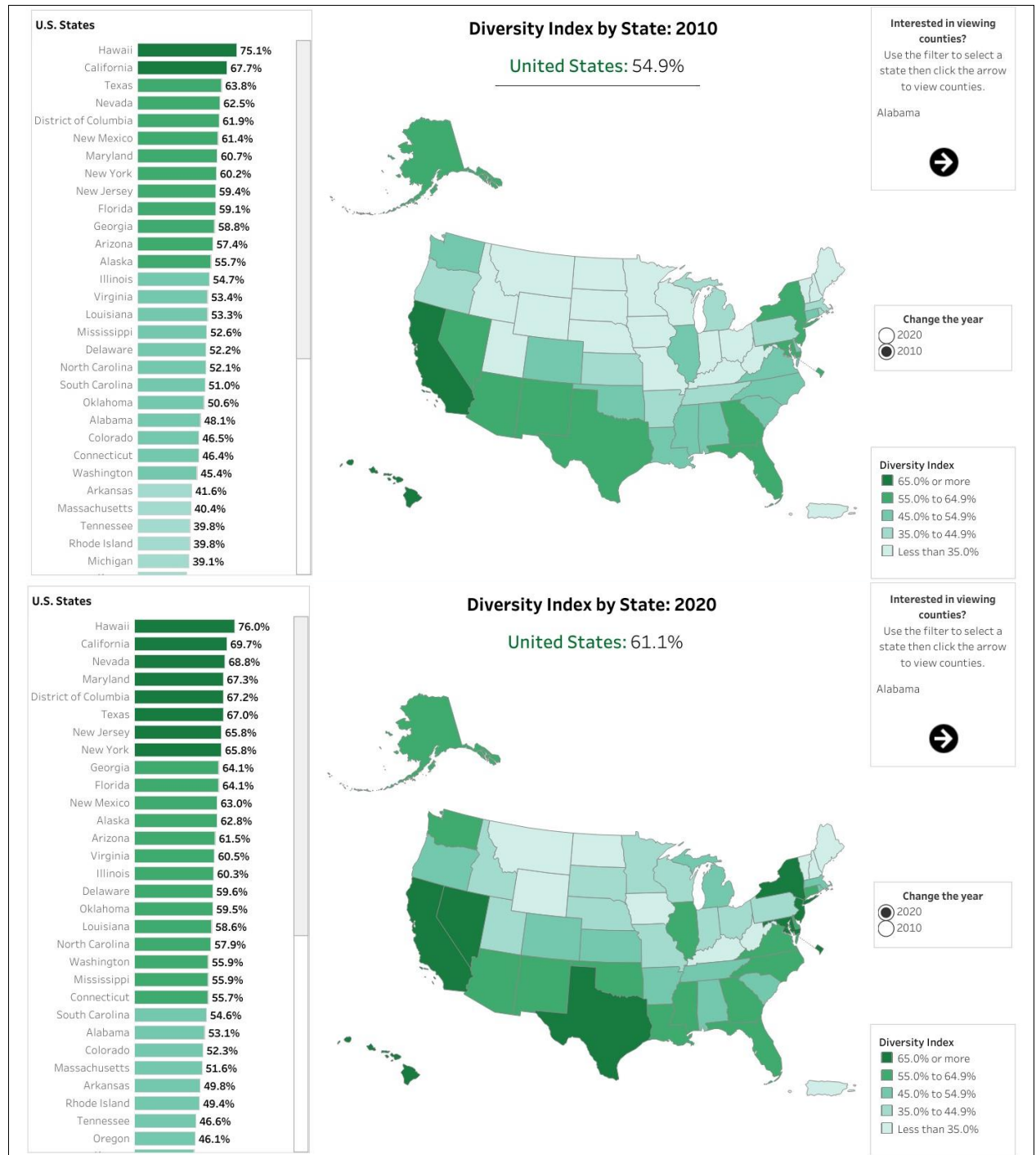

Рис. 2.10. Індекс расової та етнічної різноманітності населення США (2010 та 2020 рр.), % (за даними [45])

Більш розповсюдженою расовою та етнічною групою регіону є біле неіспаномовне населення, його частка станом на 2020 рік (рис. 2.11.) становила 57,8%. Другою за чисельністю населення є іспаномовна (латиноамериканська) група, її частка 18,7%, третьою – група чорного або афроамериканського походження (12,1%). Така тенденція є очевидною. Біла раса історично характеризувалась більшою кількістю осіб, яке проживало на території Сполучених Штатів Америки та мала більше можливостей щодо особистісного розвитку, а саме отримання якісної освіти, працевлаштування, тощо, ніж інші раси. Менший відсоток від білого, але більший від інших расових та етнічних приналежностей має населення іспаномовної групи латиноамериканського походження, що є результатом міграційних нелегальних потоків іммігрантів.

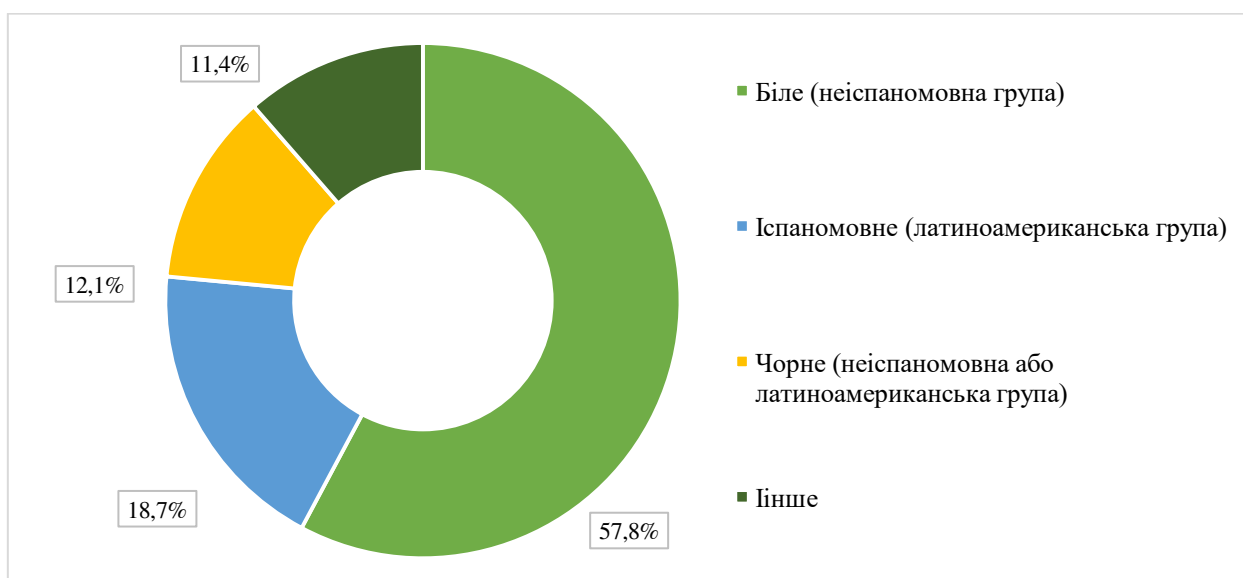

Рис. 2.11. Рівень розповсюдженості расової та етнічної приналежності (2020 р.), % (побудовано за даними [45])

Варто зазначити, що поняття етнічної приналежності в контексті даного дослідження є відносним, що викликано проблемою ідентифікації населення. Це особливо є актуальним серед змішаних рас, які можуть ідентифікувати себе по-різному в залежності від обставин. Спостереження за расовим та етнічним складом населення американського регіону формуються переважно політичними міркуваннями.

Тож, до першої групи (найпоширенішої) відносяться і інші расові та етнічні групи (рис. 2.12.), а саме: чорношкірі (неіспаномовні) на півдні, латиноамериканці – південному заході та заході, американські індіанці та корінні жителі Аляски в напрямку південного, середнього заходу, а також штату Аляски (в другій за поширеністю групою Північної та Південної Дакоти, Оклахома). Друга за поширеністю група включає в себе частку неіспаномовного (південні та західні штати), чорного та білого населення. В третій групі після чорного або афроамериканського походження домінантну позицію займають іспанець або латиноамериканець на сході та дві або більше неіспаномовних, по всій території регіону (здебільшого на північному та південному заході), рас населення.

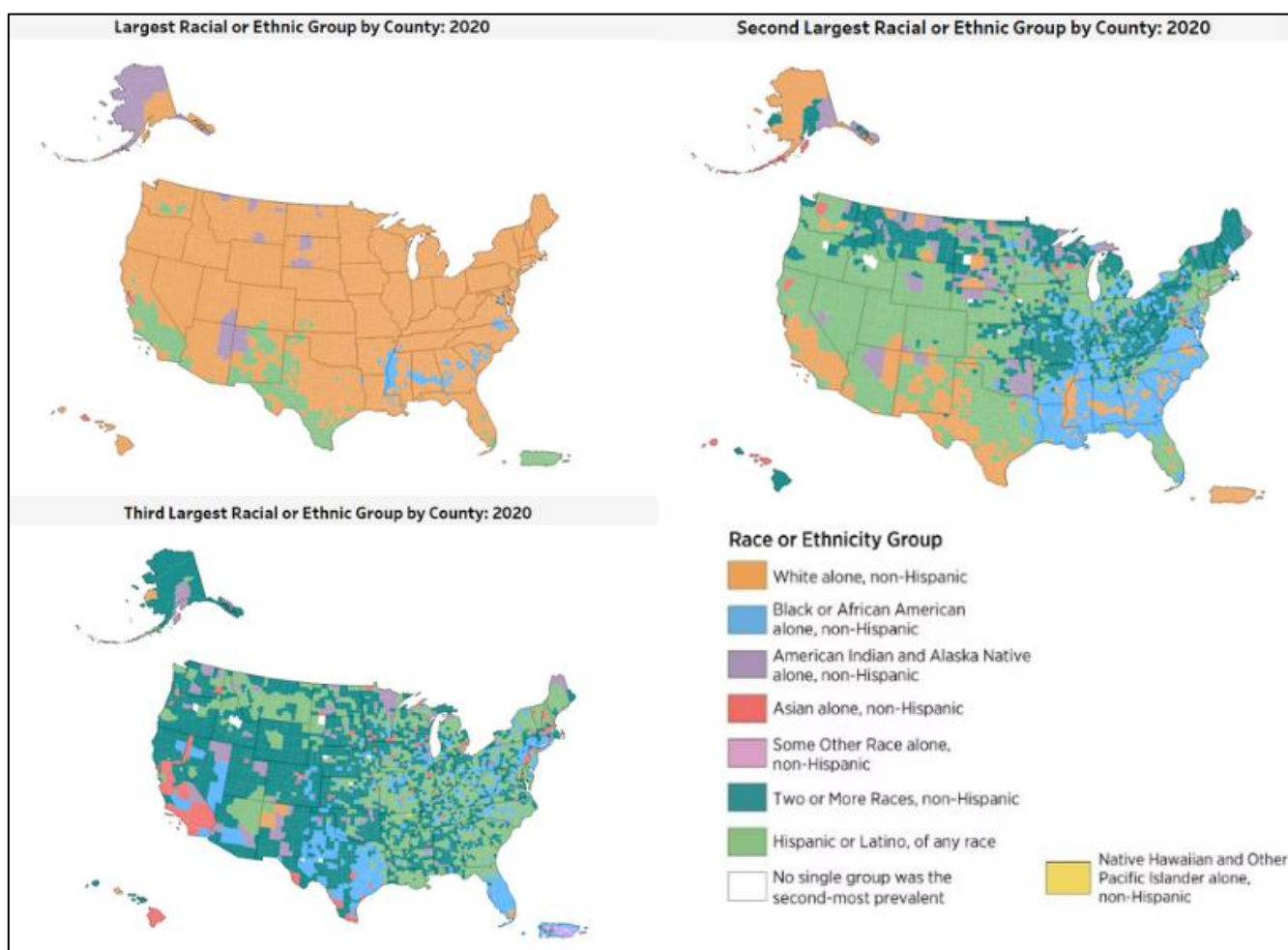

Рис. 2.12. Розподіл расових та етнічних груп населення США (2020 рр.), (за даними [45])

Характерною особливістю розподілу іспаномовного населення є мексикансько-американська війна, відповідно результат якої мав вплив на освоєння територій зі стимулюванням перспективного працевлаштування. Таким чином, найбільш заселеними латиноамериканською групою, є ті штати, які розташовані ближче до Мексики та Карибського басейну. Щодо групи азіатських американців, корінних гавайських жителів та інших тихоокеанських островів, то тут також на розподіл населення вплинув географічний фактор, а саме близькість до континенту. Африканська або чорна група населення розселена переважно у південних штатах регіону, що вказує на расову сегрегацію, соціокультурні фактори та економічні можливості даного фону, її частка насамперед пов'язана з примусовим ввезенням осіб африканського походження, тобто работоргівлею.

2.2.2 Імміграційна політика та її вплив на расовий та етнічний склад

Зміна структури расового та етнічного складу населення США, його ідентичності та приналежності, пов'язано не тільки з колоніальним періодом, але й з зростанням народжуваності серед різноманітних груп регіону, що утворило регіональну різницю. Найбільшим вагомим чинником є імміграція – це акт переїзду некорінних людей до країни з метою постійного проживання [52].

Причиною імміграційного потоку, як в Сполучених Штатах Америки так і в світі зокрема, став початок другої світової війни. Глобалізаційні процеси, такі як інтернаціоналізація, формування міжнародного ринку праці, геополітична та економічна залежність між державами, також мають вплив на міграційний рух населення. На відміну від європейських країн законодавство і імміграційна політика США спрямована на залучення іммігрантів до сталого статусу мешканців країни. Іммігранти в контексті цієї політики розглядаються як робоча сила, що може сприяти економічному розвитку регіону.

Більшість іммігрантів з менш економічно розвинутих, геополітично нестабільних та соціально незахищених регіонів так чи інакше, прийнявши рішення залишитись на території США, представляли собою великі гуртки, що призводило до утворення етнічних меншин регіону. Поштовхом до таких рішень стали чисельні економічні кризи у 1970-х роках. Даний перехід «від іммігрантів до етнічних груп» сприяв розробці нових перспектив адаптації іммігрантів [50].

Як і в будь-якій країні імміграційна політика Сполучених Штатів постійно змінюється відштовхуючись від економічних, політичних та соціальних потреб населення. Однією з причин зміни міграційної політики регіону є нелегальний імміграційний рух. Внаслідок боротьби за громадянські права на території країни в 1960-х роках було розглянуто зміни у реформі законодавства про імміграцію, де було обговорено питання стосовно того, хто мав би можливість іммігрувати до Сполучених Штатів Америки. Так, обмеження щодо в'їзду на територію країни розповсюджувалось на жителів з регіону Тихого океану. Проте у другій половині ХХ ст., через лояльність та спрощення закону, склад іммігрантського населення суттєво змінився, що призвело до значного зростання різноманіття класів і національного походження потоку.

Такими чином, дана реформа стала причиною нелегальної імміграції, що впливає на точність даних щодо кількості осіб, які вїхали на територію США протягом 1960-1990 рр., але спираючись на роботи вчених Ф. Біна, і М. Тієнда «Іспаномовне населення Сполучених Штатів, 1987» [30], можна припустити, що кількість іммігрантів сягала від 2 до 4 мільйонів осіб.

За даними Бюро перепису населення США можна виокремити 4 напрямки розміщення расової та етнічної приналежності по території регіону (табл. 2.1) [57]: північний схід; середній захід; південь та захід.

Аналізуючи вихідні дані спостерігається наступна тенденція:

Європеїди здебільшого розселені на північному сході і середньому заході, негроїди – півдні та заході. Іспаномовне (латиноамериканське)

населення було поселено переважно на заході та півдні регіону за своїм етнічним походженням, культурними та історичними зв'язками. Так, наприклад, кубинці живуть переважно у Флориді через історичні події (кубинська революція) [30].

Таблиця 2.3

Регіональний розподіл расової та етнічної приналежності населення США внаслідок імміграції (1960-1990 рр), % (побудовано за даними [57])

Регіони розселення іммігрантів	Північний схід	Середній Захід	Південь	Захід
Етнічна та расова приналежність				
	1960 рік			
Європеоїд	25,95	30,0	27,17	16,14
Негроїд	16,04	18,26	59,94	5,75
Латиноамериканець	18,8	5,0	32,2	44,1
Азіат	8,97	6,05	5,22	79,23
Американський індіанець	6,41	19,23	24,36	50,18
	1970 рік			
Європеоїд	24,69	28,77	28,09	17,48
Негроїд	19,24	20,25	53,01	7,51
Латиноамериканець	20,89	11,55	30,44	37,12
Азіат	13,57	7,96	6,64	71,83
Американський індіанець	5,99	18,89	25,46	49,66
	1980 рік			
Європеоїд	22,46	27,71	31,3	18,52
Негроїд	18,3	20,14	53,02	8,54
Латиноамериканець	17,83	8,74	30,63	42,81
Азіат	15,99	11,14	13,42	59,45
Американський індіанець	5,56	17,49	26,02	50,74
	1990 рік			
Європеоїд	21,07	26,04	32,84	20,05
Негроїд	18,73	19,05	52,83	9,39
Латиноамериканець	16,61	7,58	30,42	45,39
Азіат	18,26	10,47	15,23	56,01
Американський індіанець	6,16	17,42	29,28	47,15

Що стосується американських індіанців, то тут половина населення сконцентрована на території західних регіонах США, менший має південний, хоча його частка кожні 10 років поступово збільшувалась. Схожа ситуація

склалася і серед іммігрантів азіатського регіону. Більш ніж половина оселилась в західних регіонах країни, основні групи, що там мешкають це японці, населення Океанії, індонезійці та філіппінці. Менший відсоток має північний схід, тут мешкає переважна більшість корейців, пакистанців, китайців, азіатських індійців та інші меншини.

Сучасна американська імміграційна політика є більш ускладненою ніж в ХХ ст., вона характеризується низкою заходів які є під заборною, посиленням прикордонного контролю, зміною законодавства щодо імміграції, яке регулює міграційний рух (процедури натуралізації, порядок та критерії отримання віз, депортація нелегальних мігрантів, тощо). Суспільство США має подвійну думку щодо імміграційного руху: поки більшість американців (55%) дотримується думки про те, що це лише зміцнює і урізноманітнює їхню спільноту, то інші 40% вважають, що іммігранти є загрозою для їхніх цінностей та традицій [44].

Так, расовий та етнічний склад населення США за даними Бюро перепису (станом на 1 січня 2022 року) (рис. 2.13.) [33], складався з частки європеїдів (58,9%); латиноамериканців (19,1%); негроїдів (12,6%); жителів островів Азії та Тихого океану (6,3%); корінних жителів Аляски неіспаномовної групи (0,7%), а також 2,4% багаторасового населення.

Таким чином ідентичність американського населення, його етнічні групи та соціокультурні особливості є результатом походження предків та племен (зв'язку між ними), різностороннього погляду на розвиток культури та цінностей. Формуючими чинниками расової і етнічної приналежності населення США є режими народжуваності та смертності; міграційна політика, її тенденції; створення унікального складу населення за рахунок культурного, мовного і традиційного обміну, збільшення некорінних етнічних груп внаслідок імміграційного потоку з країн Азії, Латинської Америки, Південної та Східної Європи, а також поява нових в результаті змішання шлюбів, що сприяє зменшенню культурної диференціації.

Рис. 2.13. Расовий та етнічний склад населення США (2022 рр.), %
(побудовано автором за даними [33])

Кожна етнічна група так чи інакше має свої традиції, культурні практики, мову, релігійні вірування, мистецтво, і.т.п., через що власно і утворюється розмаїття етнічного складу, інакше кажучи відбувається процес акультурації. В цілому можна стверджувати, що вивчення етнічної та расової приналежності дозволяє науковцям виокремлювати та систематизувати закономірності щодо соціального поділу для подальших вирішень можливих проблем та задач.

2.3. Релігійний склад населення

2.3.1 Релігійна різноманітність

Сполучені Штати Америки мають найбільш різноманітне суспільство серед інших регіонів не тільки в контексті етносу, але й в релігійному плані. Вивчаючи расову та етнічну приналежність, імміграційну політику регіону, автор даної роботи неодноразово вказує на те, що нація країни має історичне коріння, включаючи релігійне.

В результаті зростання расової та етнічної різноманітності через колоніальну епоху і міграційний рух населення, аналогічно, зросла і

варіативність релігійної різноманітності. Натомість, обширне коло віросповідань прийшло разом з іммігрантами які є представниками різних конфесій країн Європи, а саме англікан, пресвітеріан і її групу (методистів) та католиків [24]. Така хвиля іммігрантів стала започаткуванням для нових віровчень та спричинила формування нових релігійних груп, з яких найбільшими є Церква адвентистів сьомого дня та мормонів.

Варто зазначити, що на рівні конституції церква є відокремленою від держави, власно це також стає причиною появи нових конфесій і поясненням щодо кількості громадян які відносять себе до певних релігій. Засновники американської конституції, Томас Джефферсон і Джеймс Медісон, були першими, хто запропонував не встановлювати єдину віру та релігію на державному рівні, чим і було забезпечено свободу американців у віросповіданні. Таким чином, в результаті волі наданої населенню США при виборі релігійного напрямку та руху іммігрантів, утворювалось багато різноманітних релігійних громад [41].

Досліджуючи релігійні відносини у США з 2000 по 2022 рік, спостерігається наступна тенденція у зміні розподілу вірувань серед населення регіону (рис. 2.14.) [51]:

Рівень кількості протестантів з 2000 по 2022 рік зменшився з 52% до 34%, що свідчить про поступове зменшення впливу протестантських конфесій. Чисельність мормонів зазнала деякого збільшення з 2% (2000 рік) близько до 3% у 2022 році.

Християнство набуває все більшого поширення та у 2022 році складає 11%. Рівень інших релігійних уподобань має незначні коливання та натомість в останні роки досліджуваного періоду поступово збільшується, що вказує на розвиток різноманітних релігійних переконань та вірувань серед населення.

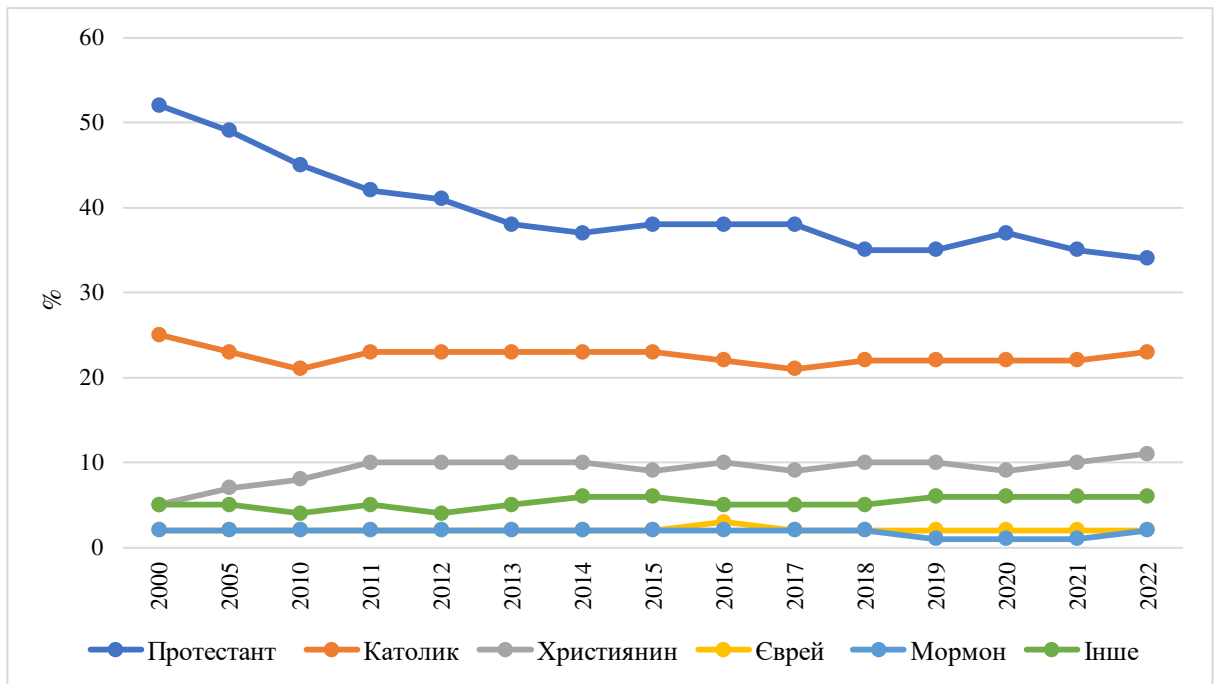

Рис. 2.13. Динаміка розподілу населення США за релігійними уподобаннями (2000-2022 рр.), % (побудовано за даними [51])

Католицька церква залишається стабільною, з 25% у 2000 році до приблизно 22-23% у останні роки. Стабільним є коефіцієнт і єврейського релігійного уподобання та протягом даного періоду становить 2%.

Оскільки релігія відіграє ключову роль в житті американців, варто відзначити загальні тенденції, які відбувались протягом останніх десяти років (2013-2023 рр.). Незважаючи на свідомість населення, право вибору у віросповіданні і його частку, є занепокоєння щодо явлення секуляризації – ослаблення значення релігії в суспільстві, яка все більше набуває значення в сучасному суспільстві [38]. Зазвичай втрата релігійної важливості (рис 2.15.) здебільшого спостерігається серед молодого покоління та осіб, які є неафілійованими. За даними дослідження Public Religion Research Institute (PRRI) [46], виходячи з дитячого віку, близько 60% населення перестають отримувати та вірити у вчення релігії, до якої вони відносились.

Загальна тенденція щодо рівня важливості релігії серед населення США в порівнянні між 2013 та 2023 роками характеризується підвищенням частки для груп «не так важливо» та «зовсім неважливо». Так, у 2013 році близько 13%

населення сприймали релігію як щось неважливе, тоді як у 2023 році ця частка зросла у два рази та становила 26%. Частка тих для кого релігія це найголовніше в житті зменшилась з 27% у 2013 році до 15% у 2023 р.

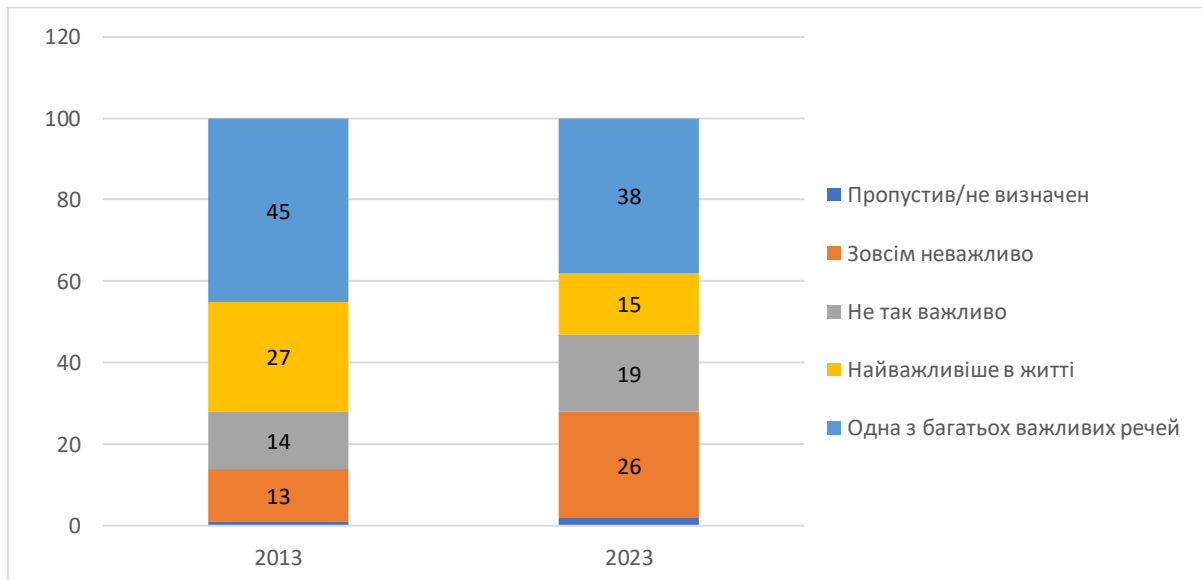

Рис. 2.15. Рівень важливості релігії серед населення США (2013 та 2023 рр.), % (побудовано за даними [46])

Іншими причинами секуляризації, які поширені серед американського населення є негативні вчення релігії про ЛГБТК; нестійка сімейна релігійна модель (зростання в духовно нерелігійній сім'ї або в родині, де віра для «галочки»); поганий досвід при виборі відвідування церкви (наси́льство серед духовенства); конгрегація і.т.п.

Другою релігійною тенденцією в Сполучених Штатах Америки є підвищення рівня релігійного консерватизму, він складається з різноманітних баптистських конфесій, євангельських організацій, які вважають, що Біблія є словом Божим по якому треба вчитись жити [38]. Головною метою є збагачення населення духовністю, яка допомагає боротися з сучасними викликами, наприклад, корупцією, несправедливістю, тощо.

І дійсно, станом на 2023 рік, американці частіше скажуть, що вони є більш духовними (рис 2.16), ніж релігійними [23]. Близько 41% дорослого населення США можуть заявити про те, що вони стали більш духовними, проти 24% які стверджують, що вони стали більш релігійними. Як правило, саме ці

групи осіб мають консервативні погляди з багатьох питань, прикладом служить теж саме різко-негативне відношення щодо абортів.

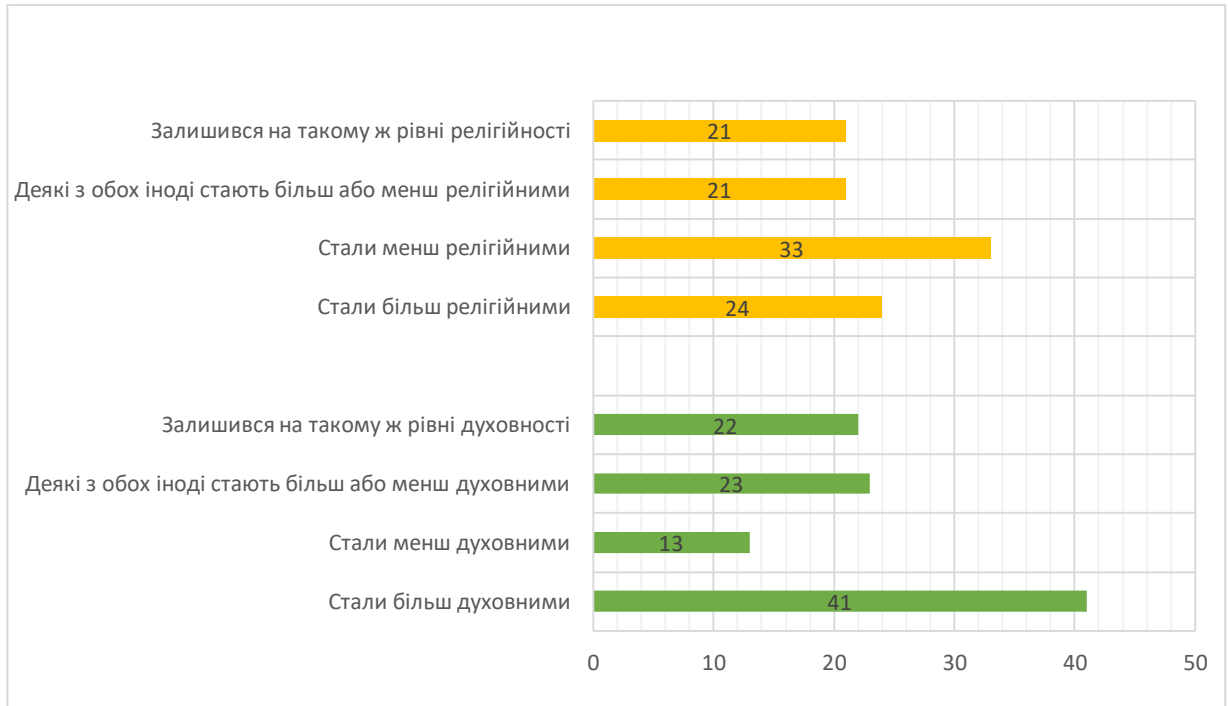

Рис. 2.16. Рівень духовності дорослого населення США (2023 р.),% (побудовано за даними [23])

Зростання релігійного консерватизму відображається в стабільності певних релігійних переконань, ширшій громадській активності, політичній участі, адже консерватори нерідко підтримують виборців, які відстоюють інтереси церкви та часто займаються благодійністю.

2.3.2 Вплив релігії на суспільство та культуру

Релігійні уподобання є важливим аспектом культурного та соціального ландшафту країни. Вони формують повсякденне життя населення Сполучених Штатів та виступають потужною соціальною силою, відіграючи важливу роль в американській політиці (починаючи з антирабовласницького руху, боротьбою за громадянські права, тощо).

Аналізуючи роботи багатьох дослідників відносно впливу і взаємодії релігії та американського суспільства, політики, культури, тощо, частіше

прослідковується їхня спільна думка про те, що релігія є потужною проблемою яка загрожує свободам, компромісам, вибору та в сучасному світі є центром серед «культурних війн» населення регіону (толерантність до різних конфесій). Дана проблема проявляється навіть в основних аспектах життя суспільства, а саме з питань статевого виховання, молитвах в школах, вчення теорій еволюцій походження людини, відношення релігійних груп населення стосовно вираження толерантності щодо укладання одностатевих шлюбів, абортів, а також взаємовідносинах держава-церква.

Протиріччям цієї думки є робота Роберта Патнема і Девіда Кемпбелла «American Grace: How Religion Divides and Unites Us» [49], що в перекладі на українську звучить як «Американська благодать: як релігія розділяє та об'єднує нас», де науковці висвітлюють те, що релігійні вподобання і традиції мають схильність до постійних змін називаючи це «релігійний флюкс», а зростання релігійного плюралізму не є початком конфліктів, навпаки, це є поштовхом до формування толерантного, різноманітного, вільного та мирного в співіснуванні американського суспільства. Більш того, вчені визнають релігійно визначене населення регіону активною спільнотою в громадянському житті [49].

Більше половини населення США вважає, що релігія є дуже важливою. Це створює уявлення в цілому про те, що країна славиться глибоко релігійною нацією. Населення Сполучених Штатів, яке відносить себе до будь-якої релігійної конфесії відрізняється від тих хто є релігійно неафілійованим насамперед тим, що вони мають інакший спосіб життя, моральні цінності та якості. Наприклад, християни частіше займаються служінням для людей будучі волонтерами або працівниками реабілітаційних центрів, серед моральних цінностей пріоритетом є відвідування церкви, пост, молитва, віра, їм характерна чесність, скромність, вдячність, вміння пробачати та просити прощення, соціальна свідомість та дотримання здорового способу життя і.т.п. [47].

Таким чином, релігія є основним з ключових факторів які впливають на культуру Сполучених Штатів Америки. З політичної сторони від релігії

частково залежить виборчий процес регіону, нерідко релігійні групи стають підтримкою для виборців. В освіті, для формування ще більшої кількості релігійних конфесій, розвитку нинішніх, їх більшого розуміння та вивчення – викладаються окремі курси, які частіше за все мають назва «релігієзнавство». За рахунок того, що більша частка населення відносить себе до різних конфесій та має певні релігійні переконання, в суспільстві формуються нові етичні та моральні цінності.

2.4. Статеві-вікова структура населення

Аналізуючи статеві-вікову структуру населення Сполучених Штатів Америки (рис. 2.17.) [63], спостерігається тенденція старіння, що є типовою ситуацією для високорозвинених країн.

До 1990 року співвідношення статей серед дорослого населення впало до 67 років, що є найнижчим зареєстрованим рівнем [31]. Відтоді співвідношення статей серед дорослих віком 65 років і старше відновилося та зросло.

У США, як і в інших країнах, кількість новонароджених чоловіків перевищує кількість жінок (105 чоловіків на 100 жінок), тоді як жінки частіше, ніж чоловіки, досягають старшого віку, що пояснюється відмінністю у веденні способу життя, зайнятстю, якістю здоров'я, тощо. Від 0-14 років: 104 чоловіки на 100 жінок; 15-24 років: 104 чоловіки на 100 жінок; 25-54 років: 101 чоловік на 100 жінок; 55-64 років: 94 чоловіка на 100 жінок; 65 років і старше: 69 чоловіків на 100 жінок.

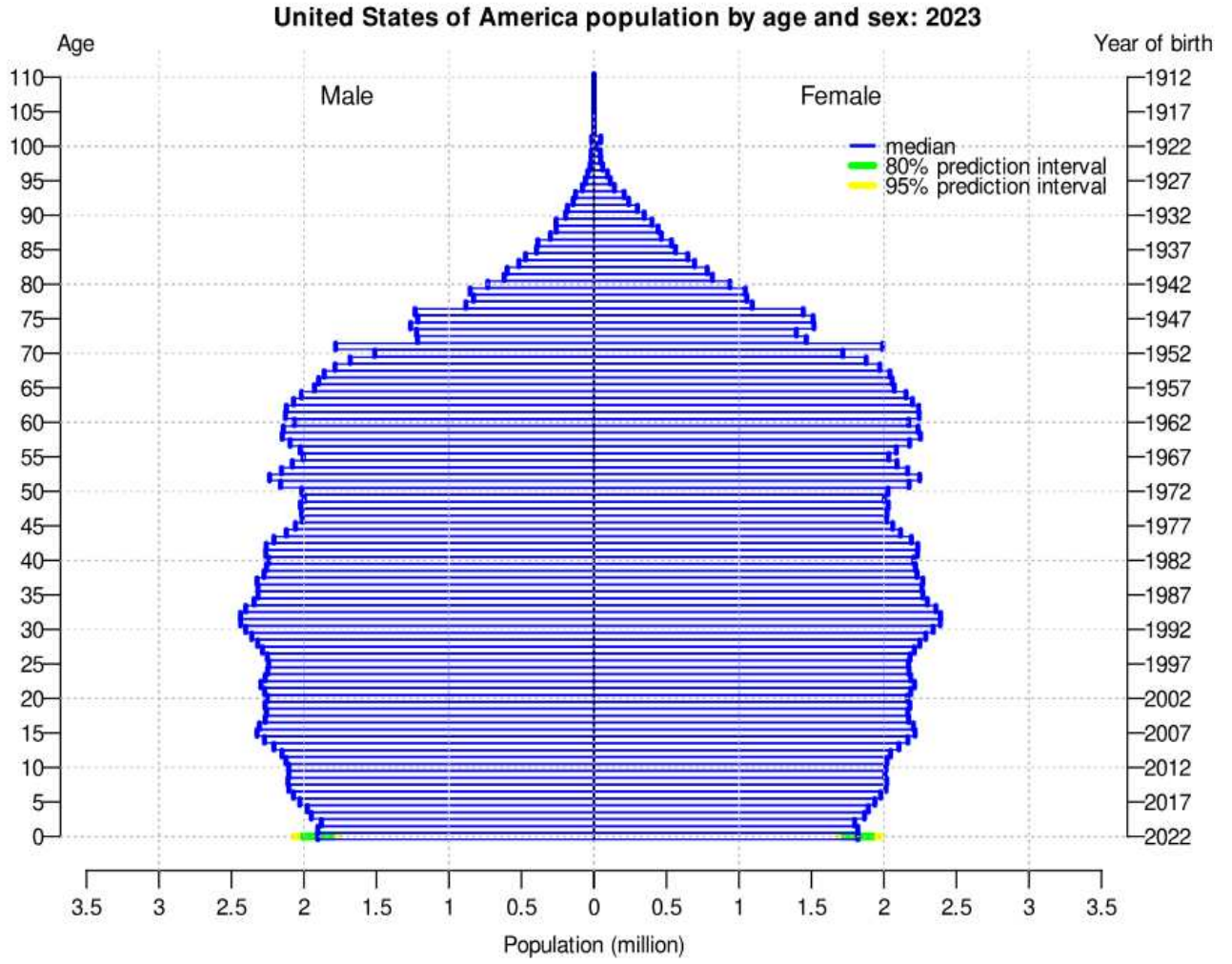

Рис. 2.17. Статеві-вікова структура населення США, 2023 р.
(за даними [63])

РОЗДІЛ 3.

ОСОБЛИВОСТІ ГЕОДЕМОГРАФІЧНИХ ПРОЦЕСІВ У США

3.1. Особливості народжуваності та смертності населення

За офіційними даними статистики станом на 1 липня 2022 року загальна кількість населення країни складає 333 287 557 млн. осіб [58]. США є демографічно розвинутою країною з низькими показниками народжуваності та смертності, хоча народжуваність переважаючи смертність підтримує природний приріст населення.

Протягом десятиліть Сполучені Штати Америки користувались економічними та геополітичними перевагами високого рівня народжуваності. (рис. 2.1.). У період між 1990 і 2010 роками рівень народжуваності був вищим за середній показник у будь-якій розвиненій країні, за винятком Ізраїлю, Ісландії та Нової Зеландії, але останнім часом рівень народжуваності в США стабільно зменшується.

Період 2000-2007 років характеризується стабільним підйомом коефіцієнту народжуваності, що пов'язано з економічною стабільністю і більшою доступністю медичної допомоги, початком стрімкого розвитку країни, внаслідок чого значною мірою було покращено умови життя та збільшено економічні можливості держави, про що свідчить рівень народжуваності у 2007 році (2,12%) [43].

Після 2007 року коефіцієнт народжуваності має тенденцію до спаду, що є результатом економічної кризи у 2008 році. Нестабільність фінансування необхідних галузей значною мірою впливає на даний показник.

З 2010 по 2019 роки рівень народжуваності дітей є стабільно низьким та становить близько 1,90%, з незначним зростанням коефіцієнта у 2013 році. Дана тенденція вказує на зміну в соціальних уявленнях населення, а саме

відбувається зменшення кількості укладання шлюбу та надавання переваги жінками саморозвитку і кар'єрі.

З 2020 по 2022 роки коефіцієнт народжуваності населення залишається стабільним, що може свідчити про певну сталість в тих чи інших факторах, що впливають на рівень народжуваності.

Якщо нинішня тенденція буде зберігатися, то рівень народжуваності в США може дійти до критично низького рівня. Така ситуація пов'язана зі скороченням таких факторів, які би сприяли підвищенню рівня народжуваності в Америці – імміграція, зменшення релігійного вірування до довгострокового економічного оптимізму.

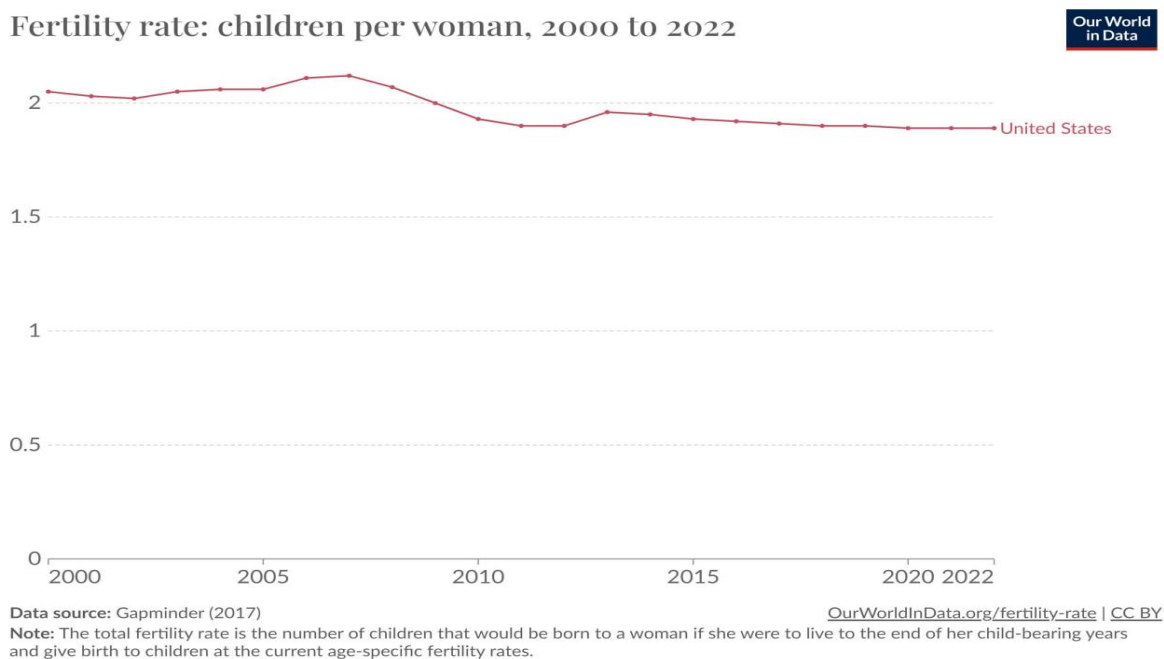

Рис. 3.1. Динаміка загального коефіцієнту народжуваності населення США (2000-2022 рр.), % (за даними [43])

Після пандемії 1918 року рівень смертності в Сполучених Штатах Америки неухильно знижувався.

З 2000 по 2019 роки загальний коефіцієнт смертності населення залишався на рівні приблизно від 0,8 до 0,9%, що свідчить про стабільність у показниках смертності протягом більшої частини століття (рис. 2.2.).

Однак, у 2020 році спостерігався найбільший річний сплеск смертності, відтоді як стали доступні федеральні статистичні дані. Цей показник збільшився на 16% у порівнянні з 2019 роком, що навіть більше, ніж стрибок на 12 % під час пандемії 1918 року [36].

Основними причинами смертності в розрізі країни є серцеві захворювання, рак та пандемія COVID-19 (рис. 2.3.). Ймовірність того, що хтось помре від серцево-судинних захворювань або раку в Сполучених Штатах у 2021 році, становила з 1 до 6 і з 1 до 7 відповідно, тоді як ймовірність смерті від COVID-19 становила з 1 до 10.

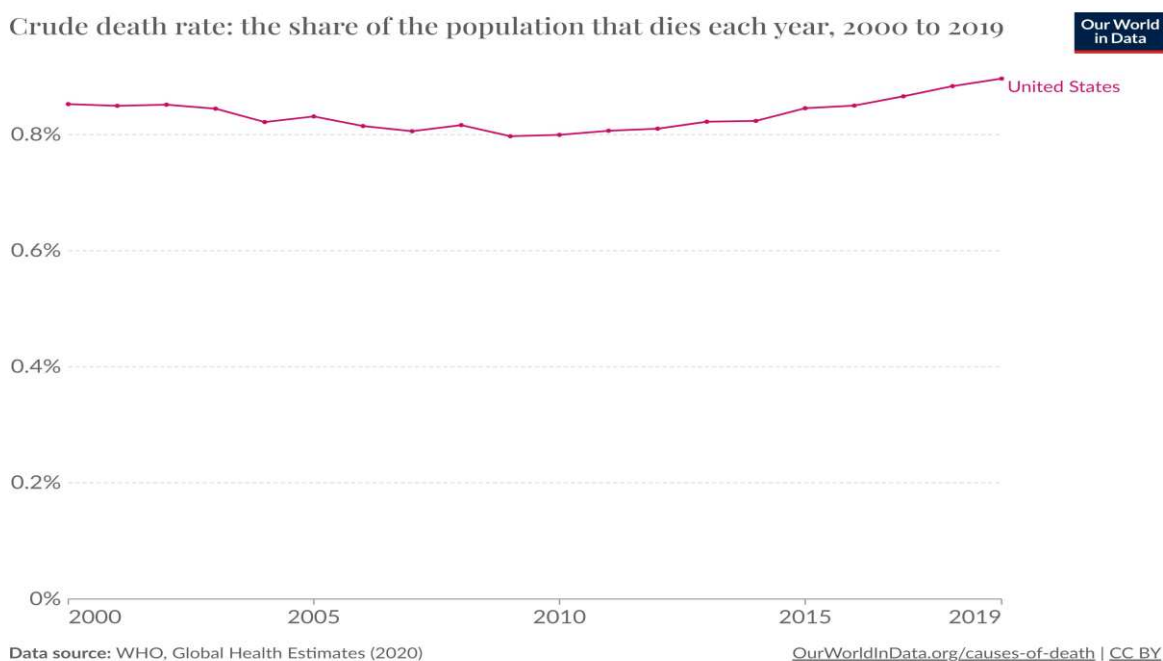

Рис. 3.2. Динаміка загального коефіцієнту смертності населення США (2000-2019 рр.), % (за даними [36])

Чисельність американців стабільно збільшується. Для більшої частини населення США характерний I тип відтворення населення. Досліджуючи рівень смертності та народжуваності слід зазначити і про темп природного приросту населення регіону (рис. 2.4.), який має тенденцію до скорочення.

У період 2000-2007 рік спостерігається помірно, але відносно стабільне зростання природного приросту населення від 0,60% до 0,63%, що пояснюється

позитивним коефіцієнтом народжуваності за умови покращення якості життя, доступністю медичних послуг та розвитком економіки держави в цілому.

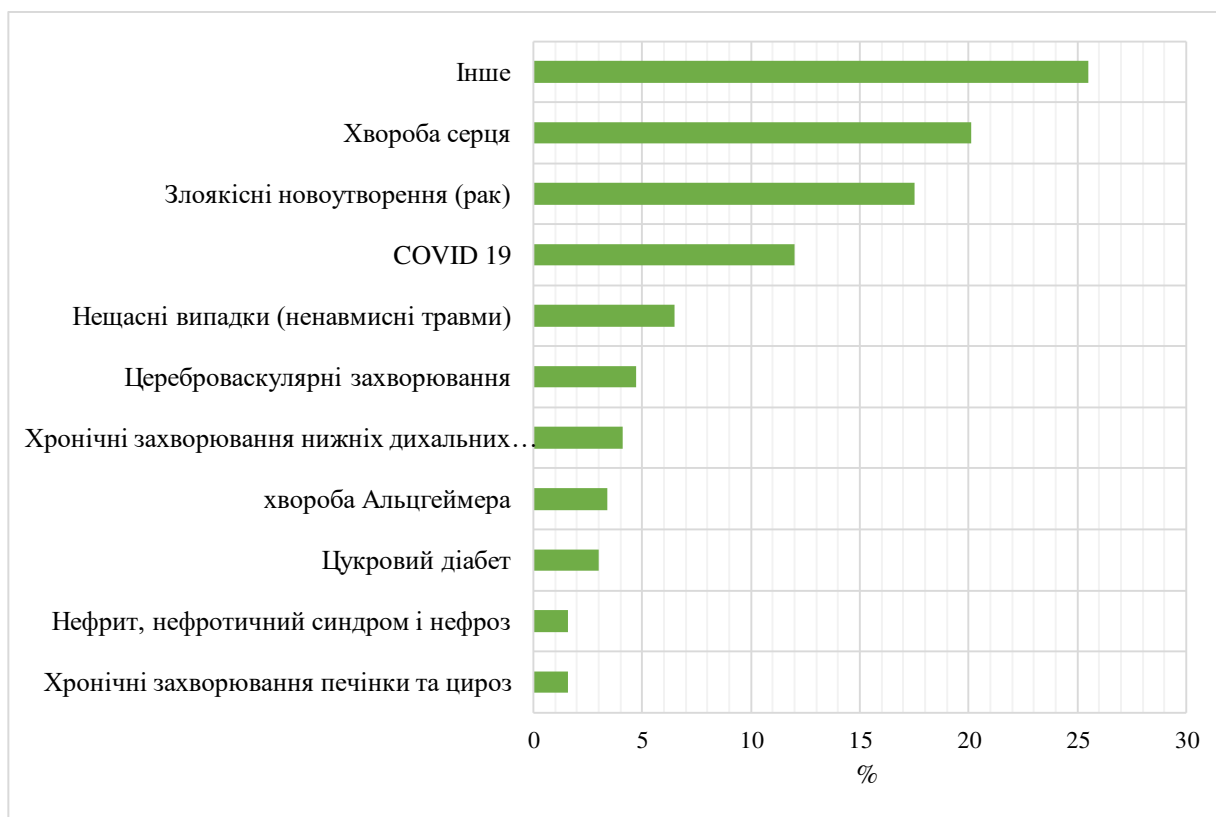

Рис. 3.3. Розподіл за причинами смертності населення США станом на 2021 рік, % (побудовано за даними [35])

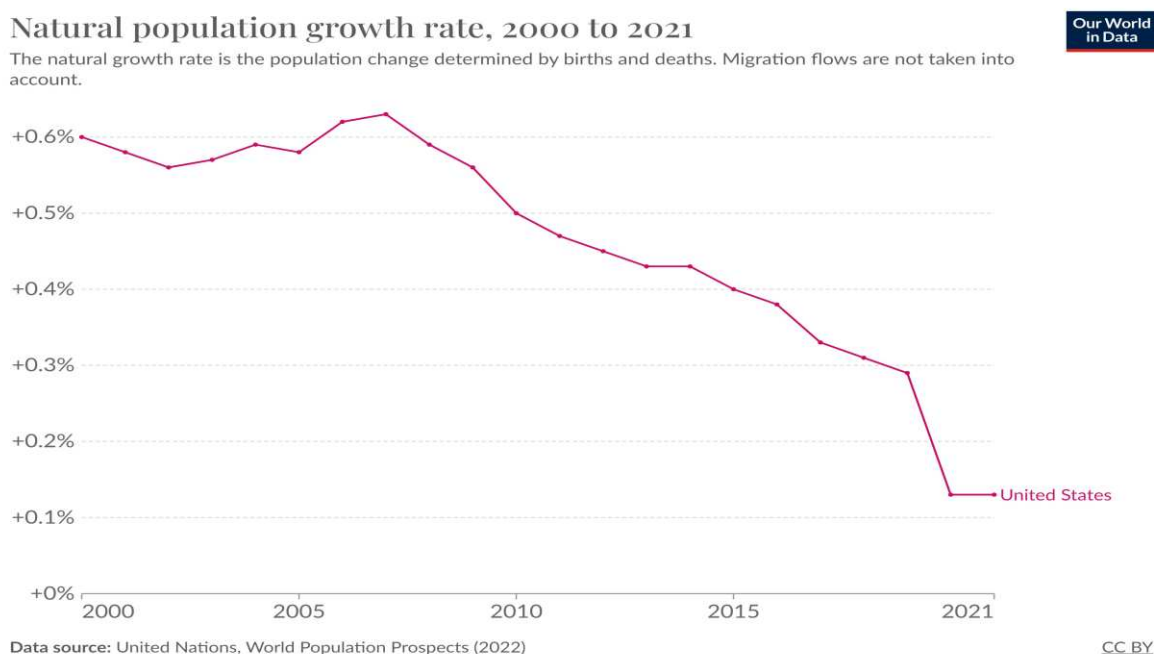

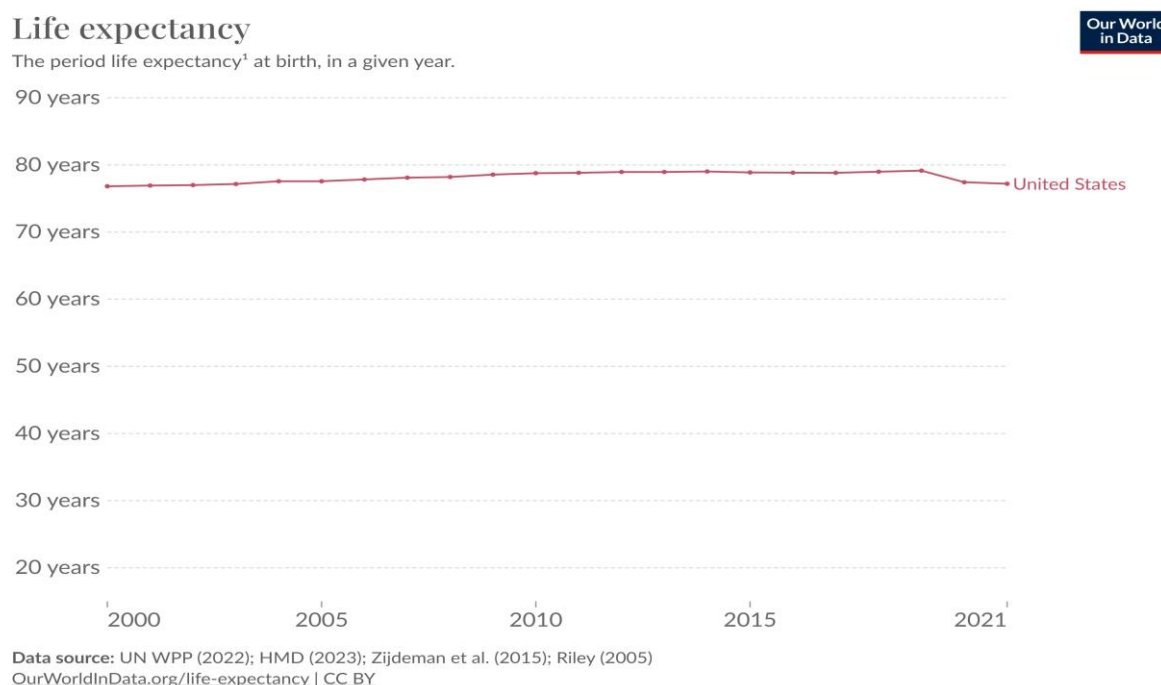
Рис. 3.4. Динаміка темпу природного приросту населення США (2000-2021 рр.), % (за даними [43])

Разом із зменшення кількості народжених з 2008 по 2019 роки, через зміни в економіці, збільшення пізнього материнства – показники природного приросту спадають.

Особливо помітне зниження природного приросту населення у 2020-2021 роках до 0,13%, що є наслідком пандемії COVID-19, яка призвела до скорочення рівня народжуваності та збільшення рівня смертності.

Період з 2000 по 2009 рік характеризується сталим зростанням показника очікуваної тривалості життя населення США (з 76,8 до 78,6 років, відповідно) [43]. У наступному десятилітті спостерігаються незначні коливання періоди невеликого зростання та зменшення.

У 2020-2021 роках очікувана тривалість життя населення зменшилась, про що свідчить підвищення кількості смертей, через надзвичайні умови під час пандемії COVID-19 та становила близько 77 років. Суттєво вплинула на цей показник.

1. **Period life expectancy:** Period life expectancy is a metric that summarizes death rates across all age groups in one particular year. For a given year, it represents the average lifespan for a hypothetical group of people, if they experienced the same age-specific death rates throughout their whole lives as the age-specific death rates seen in that particular year. Learn more in our article: "Life expectancy" – What does this actually mean?

Рис. 3.5. Динаміка очікуваної тривалості життя населення США (2000-2021 рр.) (за даними [43])

3.2. Особливості шлюбності та розлучуваності

Важливими аспектами які частково формують життя населення США є шлюб та розлученість. Ці два фактори нерідко впливають на благополуччя та соціальні відносини між людьми, вказують на стабільність, тощо.

Шлюб є одним із найдавніших правових інститутів, в сімейному праві. Частіше за все його характеризують як таїнство і договір між двома особами (чоловіком та жінкою, в США є легалізованими і одностатеві шлюби), в результаті чого утворюється сімейний союз який передбачає возз'єднання людей фізично і морально, спільне проживання, побут, взаємні права та обов'язки. Союз двох осіб здійснюється у місцевому урядовому органі влади [14].

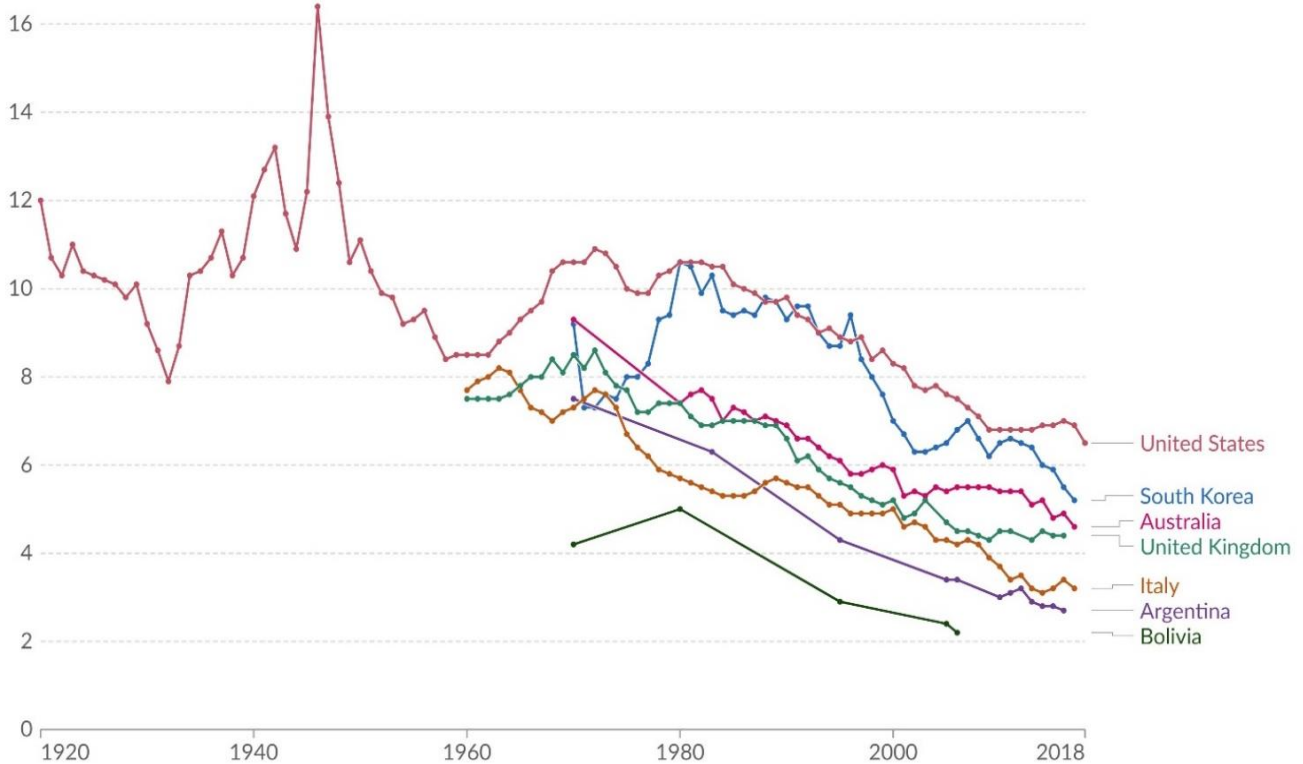
Історично Сполучені Штати Америки мали високий рівень шлюбності в порівнянні з іншими країнами світу (рис 3.6.). З середини ХХ століття така тенденція зазнає змін. Серед молодого населення регіону все частіше втрачаються сімейні традиції та цінності: шлюб для молодих пар не є чимось обов'язковим, частіше за все вони обирають жити разом без всяких зобов'язань, концентруючись на собі та кар'єрному рості, саморозвитку.

Протягом 1950-1960 рр. рівень шлюбів зазнавав як спадання так і відновлення. Вже з 1970-х років спостерігалась тенденція тривалого спаду. Кількість шлюбів у Сполучених Штатах впала майже на 50% з 1972 року і станом на 2018 рік є найнижчим за весь досліджуваний період – 6,5 [39].

Зазвичай причиною для укладання шлюбів є політичні, соціальні та економічні зміни. Чим стабільніші ці три чинники, тим більший рівень шлюбності, хоча інколи виникають протиріччя. Наприклад, зростання незалежності в економіці серед жінок може бути причиною відкладання шлюбу, через поставленні пріоритети в сучасному світі, зокрема: освіта, кар'єра, саморозвиток, а потім вже шлюб та діти.

Marriages per 1,000 people

Number of marriages in each year per 1,000 people in the population

Data source: OWID based on UN, OECD, Eurostat and others

OurWorldInData.org/marriages-and-divorces | CC BY

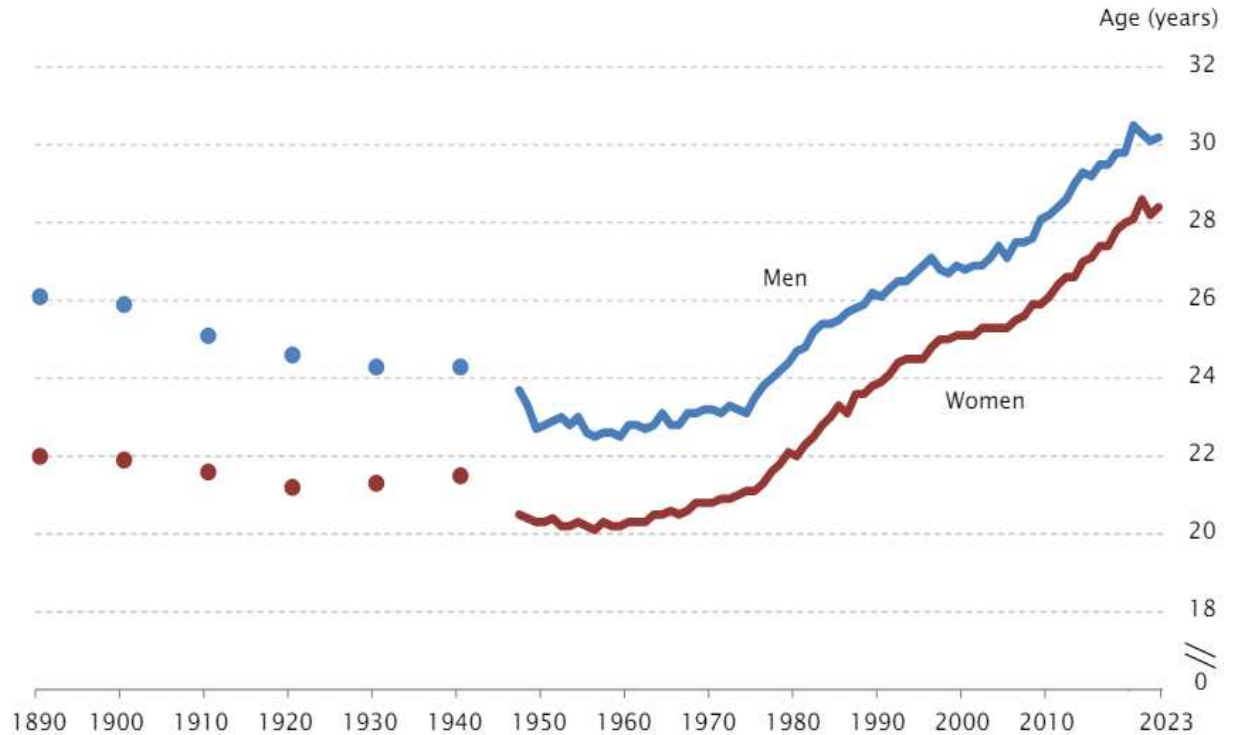
Рис. 3.6. Кількість шлюбів США на 1000 осіб в порівнянні з іншими країнами світу (1920-2018 рр.), (за даними [39])

Середній вік жінок, які вступають в шлюб станом на 2023 рік становив 28 років, серед чоловіків – 30 (рис. 3.7.). Середня тривалість шлюбу до розлучення приблизно 8 років [65].

Не менш впливовим є і політичний фактор. Так у 1920 році, незабаром після Першої світової війни, на кожні 1000 жителів США припадало 12 шлюбів на рік, що приблизно в два рази або більше перевищує кількість укладання шлюбів станом на 2023 рік (рис. 3.8.). Прикладом до такої тенденції є політична ситуація в Україні, де кількість укладання шлюбів зростає тільки через те, що закоханні пари не знають яка небезпека очікує на них завтра, але сьогодні вони хочуть бути разом. З цієї ж причини у 1946 році кількість шлюбів досягла свого піку – 16,4 шлюбу на 1000 осіб [39]. В свою чергу розлученість або розірвання

шлюбу є юридичним завершенням шлюбу між двома особами, ухвалення якого приймає сімейний суд.

Median age at first marriage: 1890 to present

United States[®]
Census
Bureau

U.S. Department of Commerce
U.S. CENSUS BUREAU
census.gov

Source: U.S. Census Bureau, Decennial Censuses, 1890 to 1940, and Current Population Survey, Annual Social and Economic Supplements, 1947 to 2023.

Note: Starting in 2019, estimates for marriages now include same-sex married couples.

Рис. 3.7. Середній вік укладання шлюбу серед населення США (1890-2023 рр.), (за даними [65])

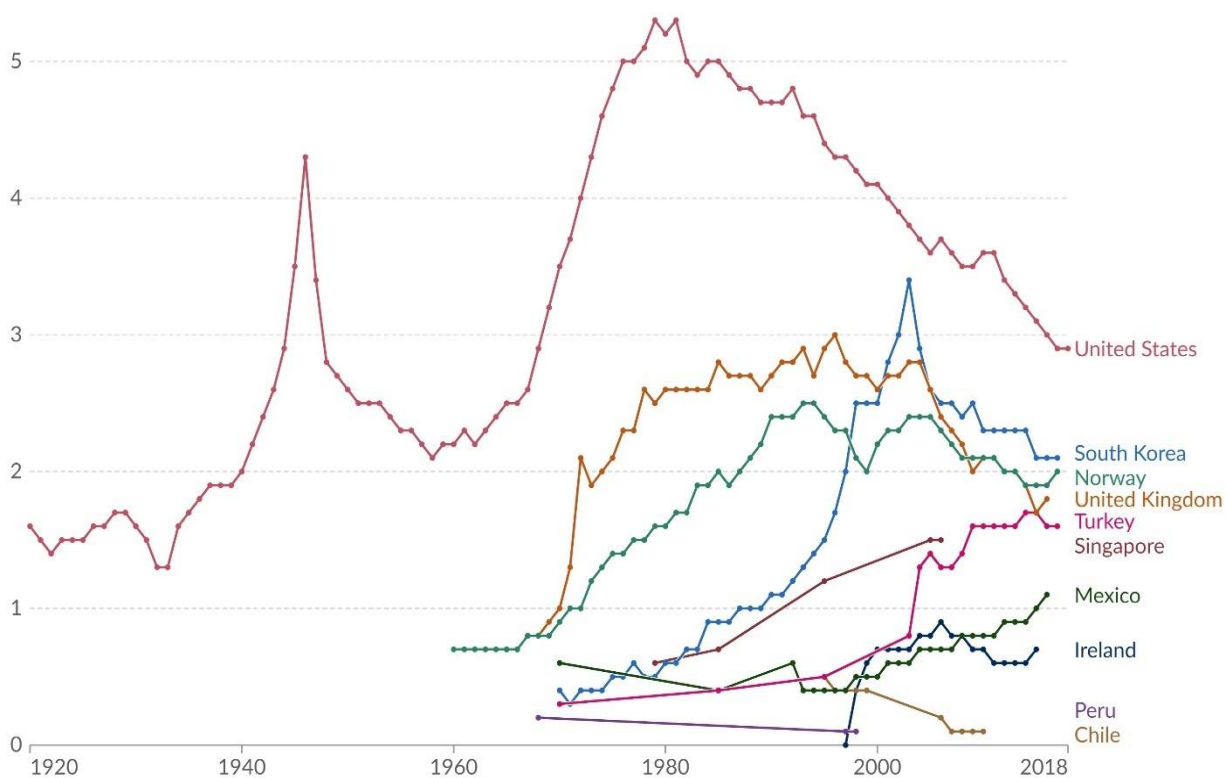
Інколи, різні штати розглядають процес розірвання шлюбу по-різному: одні штати одразу приймаються за наказ про розлучення, а потім вирішують такі питання як поділ спільного майна, опіки та інші, а деякі – навпаки [20].

На відмінну від укладання шлюбів їх розірвання, в межах території США, з 1935 року до 1960-х років має тенденцію до зростання та інколи занепаду (через переважання укладання шлюбів), але в 1979 році досягає свого піку та становить 5,3 розлучень на 1000 осіб. Рівень розлучень як і шлюбність також є стабільно вищим за рівень інших країн світу (рис 3.9.).

Можливо така тенденція пов'язана зі зміною пріоритетів та особистісних відносин між людьми, коли укладений шлюб та очікування від нього згодом зовсім не відповідають реальності. Знову ж таки, через зміну пріоритетів сім'ї неодноразово розпадаються в пошуках самого себе.

Divorces per 1,000 people

Our World
in Data

Data source: OWID based on UN, OECD, Eurostat and other sources

OurWorldInData.org/marriages-and-divorces | CC BY

Рис. 3.8. Кількість розлучень США на 1000 осіб в порівнянні з іншими країнами світу (1920-2018 рр.), (за даними [39])

В цілому розлучення є багатоетапним процесом в США, він включає в себе подачу заяви на розлучення та надання підстави для цього; сповіщення другої сторони; судові рішення; переговори; судовий розгляд та фінальне рішення суду і обох сторін щодо розірвання шлюбу.

Незважаючи на різне регулювання сімейних відносин через законодавство та судові рішення Сполучених Штатів Америки, можна виділити загальні принципи, а саме: справедливість, рівність, раціональність, спонтанність,

моногамія для забезпечення економічної незалежності, цілісність сім'ї, пріоритет інтересів дітей, врахування думки дітей тощо.

3.3. Особливості міграційних процесів

Сполучені Штати Америки є домінуючим регіоном за кількістю мігрантів серед країн світу. В сучасності міграцію слід розглядати як глобальний процес який впливає на навколишнє середовище, економіко-соціальні тенденції країни, розробку її сталого розвитку, формування національної ідентичності, тощо [62].

Міграційні процеси є важливим аспектом зовнішньої політики США. Як зазначалось раніше, легальна імміграція розглядається як можливість покращення соціальних, економічних і культурних умов, враховуючи той факт, що іммігранти розглядаються як додаткова робоча сила, але при цьому варто враховувати внутрішню ситуацію: якщо кількість осіб які в'їжджають на територію країни є занадто високою, починає занепадати рівень життя населення, зростає безробіття, виникає питання расової та етнічної приналежності і.т.п. Саме тому політичні лідери Сполучених Штатів постійно удосконалюють оборону в'їзду, посилюючи контроль над особами через затримку та скорочення переміщень, особливостями і складністю виклику на конкретну особу та отриманням візи.

Сучасний міграційний процес характеризується різноманітним походженням іммігрантів, через що більшість робіт та досліджень науковців в цьому напрямку зосереджено саме на імміграції. Найбільші групи іммігрантів у Сполучені Штати приїжджають з Мексики, Латинської Америки, Індії, Китаю, країн Африки та Філіппін, а рівень імміграції станом на 2022 рік становить 19,9% [52]. Іммігрантський рух з інших країн в США, здебільшого, здійснюється як трудова міграція. Так як в регіоні, як і більшості європейських країнах, є загроза старіння населення – молода робоча сила з іммігрантів дещо покращує ситуацію.

Другою особливістю та тенденцією міграційних процесів регіону є внутрішня міграція. За даними Бюро перепису населення Сполучених Штатів Америки, станом на 2022 рік близько 8,2 мільйона осіб здійснили переїзд з одного штату до іншого. Причиною такої тенденції є міграційні потоки з інших країн світу. Національний рівень міграції станом на 2022 рік становив 12,6% [52].

Не секрет, що Сполучені Штати є прихистком для багатьох біженців та переселенців. Це є її міжнародним зобов'язанням як учасниці Організації Об'єднаних Націй (ООН) та багатьох інших світових організацій. Захист іммігрантів входить в національне законодавство і політику регіону, гуманітарну та зовнішньополітичну стратегії. До того ж важливим документом є підписання штатами конвенції 1951 року про статус біженців і протоколу 1967 року, де зазначено що Сполучені Штати Америки мають забезпечити можливості для біженців щодо отримання притулку, ідентифікації, а також захистити від депортації [1].

Ще однією особливістю міграційних процесів регіону є показник еміграції (рис. 3.9.). Таким чином, станом на 2022 рік причиною вищих рівнів еміграції серед штатів були в основному політичні, соціальні та економічні фактори. Здебільшого емігрантам характерний більш спокійний та фінансово-врівноважений рівень життя, через це, наприклад штат Каліфорнія, мав вищий рівень еміграції, ніж інші. Штати, які мають низький рівень податків також характеризуються вищою втратою мешканців.

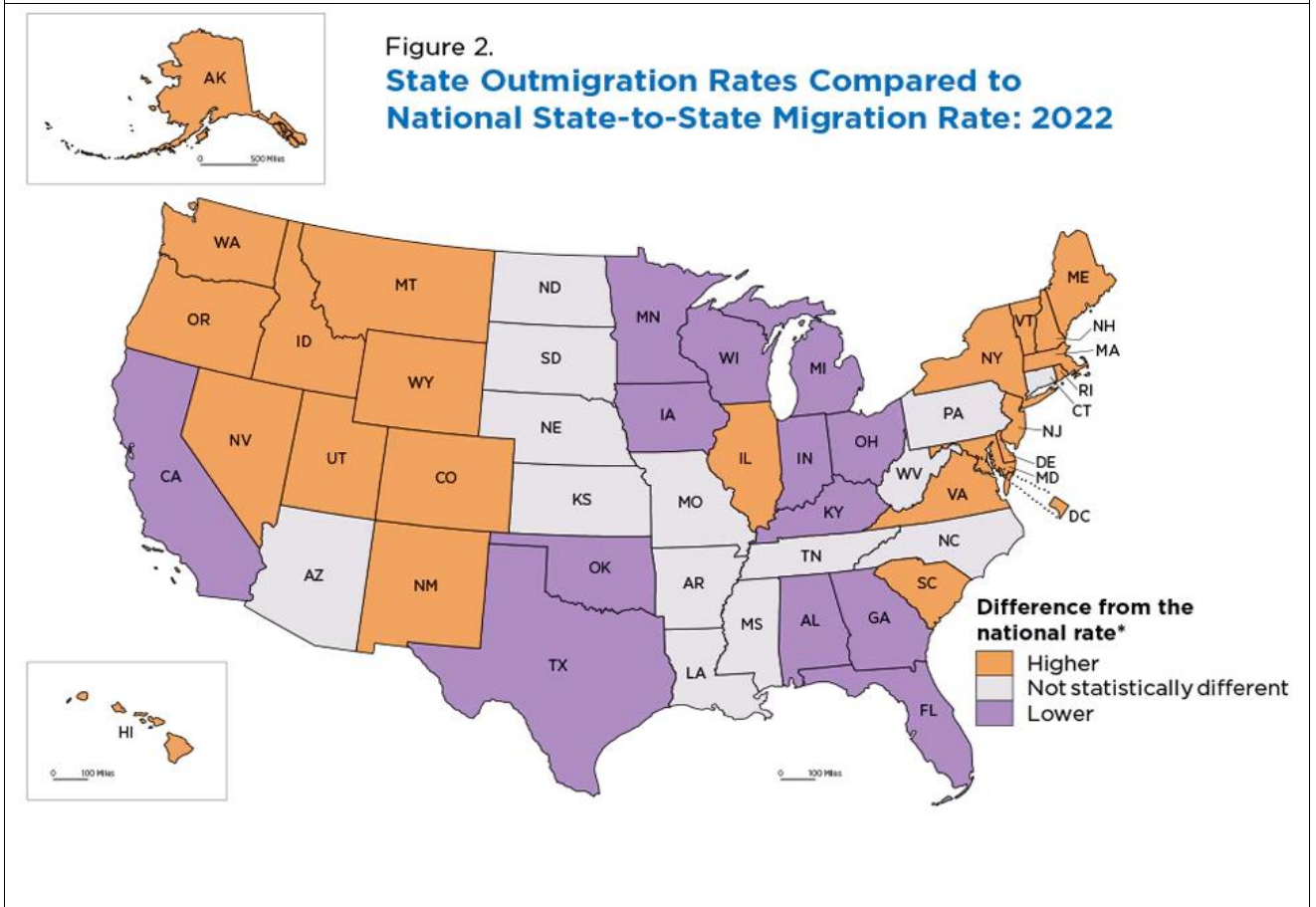
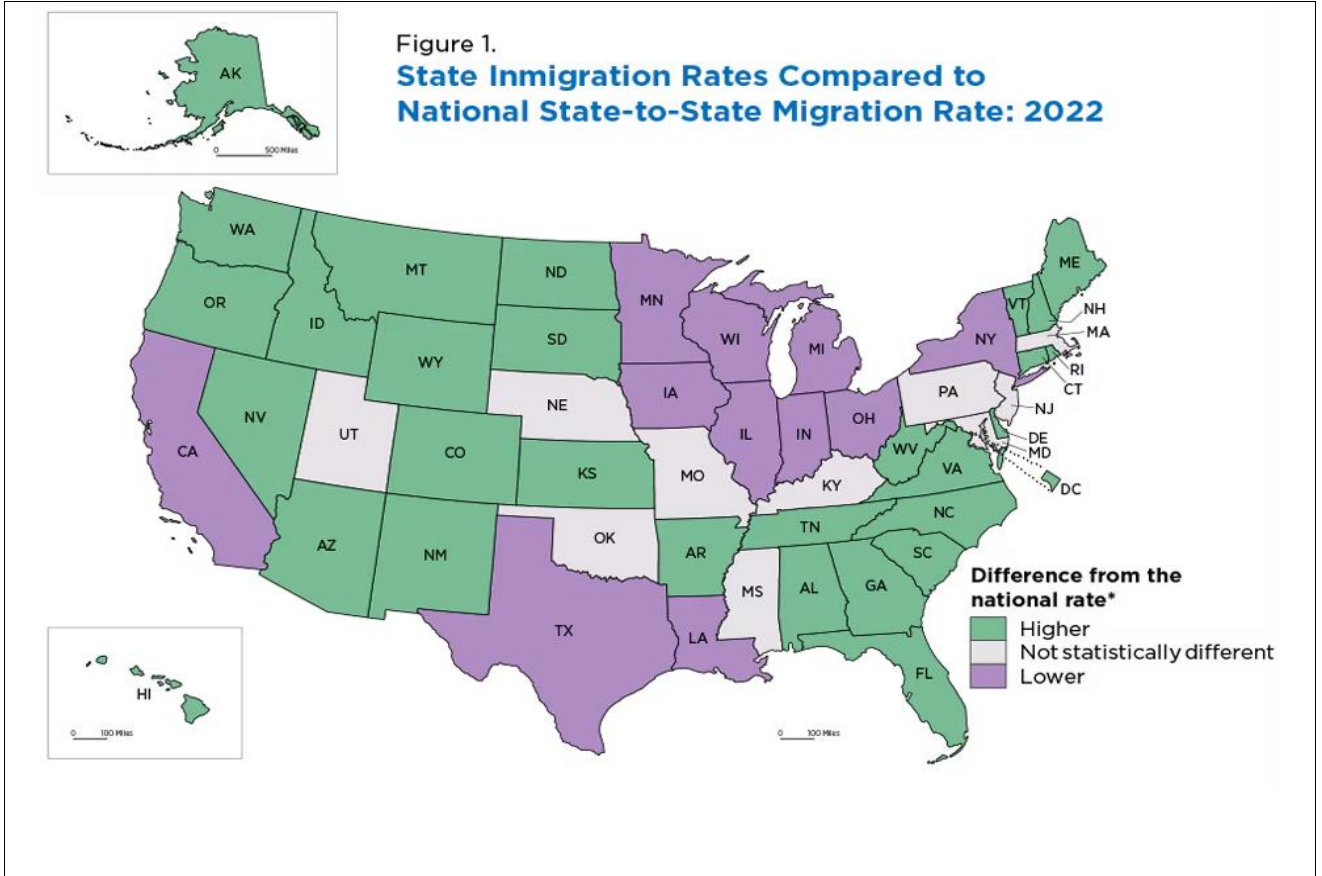

Рис. 3.9. Державний рівень імміграції та еміграції порівняно з рівнем внутрішньої міграції (2022 р.), % (за даними [40])

Загальна тенденція щодо рівня імміграції є такою: штати з розвиненою економікою та великими ринками праці, такими як Техас, Флорида та Арізона, приваблюють більше іммігрантів, після чого вони пропонують можливості роботи та кращі умови праці. Штати, які забезпечують високий рівень життя, хорошу освіту та медичне обслуговування, такі як Колорадо та Вашингтон, відповідно, також матимуть вищий рівень імміграції.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного суспільно-географічного дослідження населення США, його якісних та кількісних характеристик, було виконано наступні завдання:

1. Сформовано теоретико-методичні основи суспільно-географічного дослідження населення країни або регіону, у тому числі визначені теоретичні основи дослідження та поняттєво-термінологічний апарат. Відібрані ключові методи та підходи суспільно-географічних досліджень, за якими будується методика дослідження геодемографічних процесів обраного регіону. Отже, основними підходами суспільної географії, що слугують основою для складання будь-якої суспільно-географічної характеристики населення є географічний, системний, синергетичний, інформаційний, історичний підходи. Суспільна географія як наука використовує специфічний понятійно-термінологічний інструментарій. Основна відмінність полягає в тому, що багато концепцій соціальної географії базуються на концепціях і визначеннях з інших термінів. Методика даного дослідження полягає в його стадійності, яка забезпечує побудову алгоритму послідовних та взаємопов'язаних дій для досягнення поставленої мети та задач.
2. Проаналізовано історичні аспекти населення США та їхній вплив на розселення, утворення певних етнічних та расових груп, формування різноманітних релігійних прошарків населення досліджуваного регіону і особливостей статево-вікової структури. Найвпливовішим історичним періодом для формування основних майбутніх проявів якісних характеристик населення став період колонізації Сполучених Штатів Америки європейцями. Цей період значною мірою вплинув на розвиток та подальше населення регіону, адже завдяки ньому відбулось перетворення способу життя американського суспільства від

привласницького до відтворюючого, досягнуто певного технологічного прогресу у галузі сільського господарства та промисловості, почалось становлення національної ідентичності країни, що набуло особливо гострого значення під час великого міграційного потоку з країн Європи і Латинської Америки. На фоні цього було створено та розвинуто різноманітні галузі економіки та міжнародної торгівлі, аби врегулювати міграційну політику США, були створені та утверджені певні конституційні основи і структури. Саме ці фактори стали вагомим чинником формування американського суспільства в релігійному та етнічному контекстах.

3. Встановлено основні прояви геодемографічних процесів у США, у тому числі розглянуто їхню часову і територіальну унікальність, особливості народжуваності, смертності, шлюбності та розлученості населення, специфіку міграційних процесів. Найбільш впливовими з них є природний рух населення, що безперестанно поновлюються міграційними потоками. В цьому полягає основна особливість прояву демографічних процесів досліджуваної країни. Природне відтворення населення є від'ємним, але воно нівелюється за рахунок молоді робочої сили з інших, менш розвинутих, країн. Історично Сполучені Штати Америки мали високий рівень шлюбності в порівнянні з іншими країнами світу, однак з плином часу подібна тенденція почала сходити нанівець. В порівнянні з іншими країнами світу. З середини ХХ століття така тенденція зазнає суттєвих змін. Серед молодого прошарку населення все частіше змінюється вектор сімейних традицій та цінностей: шлюб для молодих пар не є чимось обов'язковим, а позаяк вони обирають концентрацію на саморозвиток.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агентство ООН у справах біженців. Конвенція про статус біженців 1951 року. UNHCR. URL: <https://www.unhcr.org>
2. Барська А. Геодемографічні дослідження країн світу: теоретичні основи та практичне значення / матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Регіон-2024: суспільно-географічні аспекти», Харків 20-21 квітня 2024 р. [Електронний ресурс]. URL: <http://soc-econom-region.univer.kharkov.ua>
3. Горбунова Л. Номадизм як спосіб мислення та освітня стратегія. концепція та метафори. Філософія освіти. 2010. № 9. С. 12. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua>
4. Джерела інформації про населення. StudFiles. URL: <https://studfile.net>
5. Електронна бібліотека | Інститут історії України. Етнос. URL: <http://resource.history.org.ua>
6. Заліток В. Міграційна політика США на початку XXI сторіччя. Актуальні проблеми міжнародних відносин : Матеріали студент. наук. конф., м. Київ, 20 трав. 2021 р. Київ, 2021. С. 40–43. URL: <https://fpmv.kubg.edu.ua>
7. Кузик С., Л. Котик, І. Ванда. Регіональна економічна і соціальна географія світу (розвинені країни) : навч. посіб. Львів : ЛНУ ім. Ів. Франка, 2019. 148 с. URL: <https://shron1.chtyvo.org.ua>
8. Немець К., Немець Л. Теорія і методологія географічної науки: методи просторового аналізу: навч.-метод. посіб. Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2014. 172 с. URL: <http://soc-econom-region.univer.kharkov.ua>
9. Немець Л., Мезенцев К. Соціальна географія: підручник. Київ: Фенікс, 2019. 304 с. URL: <https://www.geokyiv.org>
10. Поняття еміграції. Енциклопедія Сучасної України. URL: <https://esu.com.ua>
11. Поняття імміграції. Енциклопедія Сучасної України. URL: <https://esu.com.ua>
12. Поняття культури. Studies. URL: <https://studies.in.ua>

- 13.Поняття про суспільство. Головна - Бібліотека BukLib.net. URL: <https://buklib.net>
- 14.Поняття шлюбу та його правова природа. 4ua.co.ua. URL: <http://4ua.co.ua>
- 15.Проблема корінних народів в Україні: державна політика щодо законодавчого врегулювання питання : лопушинський І.П. : free download, borrow, and streaming : internet archive. Internet Archive. URL: <https://archive.org>
- 16.Ряполова А. В. Імміграція та імміграційна політика в США: історіографічні підходи. Гілея: науковий вісник. - 2019. - Вип. 144(1). - С. 106-109. URL: <http://nbuv.gov.ua>
- 17.Сергієнко Т. І., Боровенська А. А. Імміграційна політика США: відсутність прогресу та наростання складнощів. Публічне управління та адміністрування в сучасних умовах : Матеріали 3-ї міжнар. науково-практ. конф., м. Дніпро, 28 квіт. 2021 р. 2022. С. 14–16. URL: <https://ir.vtei.edu.ua>
- 18.Список країн за площею | МЕРКАТОР. МЕРКАТОР | ГЕОГРАФІЯ. URL: <https://merkator.org.ua>
- 19.Топчієв О. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методика: навч. посіб. Одеса: Астропринт, 2005. 631 с. URL: <https://kyivobl-man.in.ua>
- 20.ABA. Divorce. URL: <https://www.americanbar.org>
- 21.American Economic Association. Marriage and divorce: changes and their driving forces - american economic association. URL: <https://www.aeaweb.org>
- 22.Anthony Daniel Perez, Charles Hirschman. The changing racial and ethnic composition of the US population: emerging american identities. Anthony daniel perez and charles hirschman. 2009. Vol. 35, no. 1. P. 1–51. URL: <https://www.jstor.org>
- 23.Around 4 in 10 Americans have become more spiritual over time; fewer have become more religious. Pew Research Center. URL: <https://www.pewresearch.org>

24. Barney Warf, Mort Winsberg. The geography of religious diversity in the united states. The professional geographer. 2008. Vol. 60, no. 3. P. 413–424. URL: <https://www.tandfonline.com>
25. Contributors to Wikimedia projects. Ethnic groups of the united states - simple english wikipedia, the free encyclopedia. Wikipedia. URL: <https://simple.wikipedia.org>
26. Contributors to Wikimedia projects. Peopling of the americas - wikipedia. Wikipedia, the free encyclopedia. URL: <https://en.wikipedia.org>
27. Contributors to Wikimedia projects. Thirteen colonies - wikipedia. Wikipedia, the free encyclopedia. URL: <https://en.wikipedia.org>
28. Crude death rate: the share of the population that dies each year. Our World in Data. URL: <https://ourworldindata.org>
29. D C. B. J. Revealing Divorce Statistics In 2024. Forbes Advisor. URL: <https://www.forbes.com>
30. Frank D. Bean, Mart Tiend. The hispanic population of the united states : навчальний посібник. New York : Russell Sage Foundation, 1988. 480 p. URL: <https://www.russellsage.org>
31. Frank Hobbs. Demographic Trends in the 20th century. 3rd ed. U.S. Department of Commerce, Economics and Statistics Administration, U.S. Census Bureau, 2002. Vol. 8. 163 p. URL: <https://books.google.co.uk>
32. Herbert S. Klein. A population history of the United States. Columbia : Cambridge University Press, 2004. 300 p. URL: <https://books.google.com.ua>
33. Index of programs-surveys/popest. U.S. Census Bureau. URL: <https://www2.census.gov>
34. John Iceland. Race and ethnicity in america. Univ of California Press, 2017. 202 p. URL: <https://books.google>
35. Leading causes of death by percent U.S. 2021 | statista. Statista. URL: <https://www.statista.com>
36. Life expectancy. Our World in Data. URL: <https://www.statista.com>
37. LibreTexts. 11.4: Сімейні моделі в Сполучених Штатах сьогодні. LibreTexts - Ukrayinska. URL: <https://ukrayinska.libretexts.org>

38. LibreTexts. Тенденції релігійних переконань та діяльності. LibreTexts - Ukrayinska. URL: <https://ukrayinska.libretexts.org>
39. Marriages and Divorces. Our World in Data. URL: <https://ourworldindata.org/marriages-and-divorces>
40. Menjul M. V. Basic principles of regulation of family relations in the United States. Problems of civil and economic law. 2018. T. 4. Census.gov. URL: <https://www.census.gov>
41. Najam Rafique. The prevailing influence of religion on us domestic politics. Strategic studies. 2005. Vol. 25, no. 4. P. 89–108. URL: <https://www.jstor.org>
42. Pamela Balls Organista, Gerardo Marin, Kevin M. Chun. The psychology of ethnic groups in the united states. SAGE, 2010. 405 p. URL: <https://books.google.com.ua>
43. Population & demography data explorer. Our World in Data. URL: <https://ourworldindata.org>
44. Public religion research institute. PRRI | At the intersection of religion, values, and public life. URL: <https://www.ppri.org>
45. Racial and ethnic diversity in the united states: 2010 census and 2020 census. U.S. Census Bureau. URL: <https://www.census.gov>
46. Religion and congregations in a time of social and political upheaval | PRRI. PRRI | At the intersection of religion, values, and public life. URL: <https://www.ppri.org>
47. Religion in everyday life. Pew Research Center. URL: <https://www.pewresearch.org>
48. Richard Middleton, Anne Lombard. Colonial America: a history to 1763. 4th ed. WILEY-BLACKWILL, 2011. 622 p. URL: <https://books.google.co.uk>
49. Robert D. Putnam, David E. Campbell. American grace: how religion divides and unites us : навчальний посібник. Simon and Schuster, 2012. 707 p. URL: <https://books.google.com.ua>
50. Robert L. Bach. Immigration: issues of ethnicity, class, and public policy in the united states. The annals of the american academy of political and social science. 1986. Vol. 485, no. 1. P. 139–152. URL: <https://www.jstor.org>

51. Self-described religious identification of Americans 2022 | Statista. Statista. URL: <https://www.statista.com>
52. Statista. Immigration/migration in the United States. URL: <https://www.statista.com>
53. Teitelbaum M. S. Population | definition, trends, & facts. Encyclopedia Britannica. URL: <https://www.britannica.com>
54. The Editors of Encyclopaedia Britannica. Diaspora | social science, migration & identity. Encyclopedia Britannica. URL: <https://www.britannica.com>
55. United States - indigenous tribes, culture, history. Encyclopedia Britannica. URL: <https://www.britannica.com>
56. United States - the World Factbook. We are the Nation's first line of defense - CIA. URL: <https://www.cia.gov>
57. United States. U.S. Census Bureau. URL: <https://data.census.gov>
58. US population by year, race, age, ethnicity, & more. USAFacts. URL: <https://usafacts.org>
59. U.S. population density mapped - vivid maps. Vivid Maps. URL: <https://vividmaps.com>
60. Veera Korhonen. Immigration/migration in the United States. Statista. URL: <https://www.statista.com>
61. World Bank Climate Change Knowledge Portal. Home | Climate Change Knowledge Portal. URL: <https://climateknowledgeportal.worldbank.org>
62. World migration and U.S. policy. The International Migration Review. 1994. Vol. 28, no. 4. P. 883–891. URL: <https://www.jstor.org>
63. World population prospects - population division - United Nations. Page Redirection. URL: <https://population.un.org>
64. 100 Years of Marriage and Divorce Statistics United States, 1867-1967. 24th ed. Washington : DHEW Publication, 1973. 68 p. URL: <https://www.cdc.gov>
65. Number, Timing, and Duration of Marriages and Divorces: 2016. Census.gov. URL: <https://www.census.gov>